

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและงานศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการศึกษา เรื่องการพัฒนาสมรรถนะการสอนของครูภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการนิเทศ การสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร่อนทองมงคล มีประเด็นเนื้อหา ตามลำดับต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ
3. หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2551
4. แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะการสอนของครู
5. บริบทโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร่อนทองมงคล
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศเป็นระบบหนึ่งของระบบการจัดและบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการ ปรับปรุงการเรียนการสอน การชี้แนะ การให้ความช่วยเหลือ และร่วมมือกับครูรวมทั้งบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายคือ คุณภาพของผู้เรียน การนิเทศนั้นถือเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เพราะกระบวนการนิเทศจัดเป็นศาสตร์ เนื่องจากเป็นปรัชญาที่แสวงหาความจริง ความรู้ และคุณค่า ในสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา ส่วนที่กล่าวว่าเป็นศิลป์ เพราะต้องอาศัยเทคนิค วิธีการ และมนุษยสัมพันธ์ ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการสื่อสาร การจูงใจการประสานงาน เพื่อปรับทัศนคติ แนวคิด นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีผู้ให้ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

ความหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นลักษณะการนิเทศศึกษาที่เป็นการดำเนินงาน โดยบุคลากร ของโรงเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นการนิเทศ การศึกษาโดยศึกษานิเทศก์และผู้บริหาร โรงเรียน โดยครูเป็นเพียงผู้รับการนิเทศเท่านั้นไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน เนื่องจากการศึกษาและเทคโนโลยีได้มีการเปลี่ยนแปลง

ในทุกด้านเป็นไปอย่างรวดเร็ว ระบบการศึกษาจึงมีความสำคัญมากขึ้น ดังนั้นจึง จำเป็นต้องจัดการนิเทศ การศึกษาแบบ “การนิเทศภายใน โรงเรียน” มีนักการศึกษาและหน่วยงาน ได้ให้ความหมายของการนิเทศ ภายในโรงเรียนไว้หลายทัศนะ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 51) ได้ให้ความหมายของ การนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการ ทุกด้านของนักเรียน ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้เต็มวัยและศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

จรินทร์ งามมั่น (2548 : 136) ได้ให้ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่า หมายถึง การนิเทศที่อาศัยบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ ตลอดจนครูในโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอน ที่โรงเรียนคัดเลือกและแต่งตั้งขึ้น โดยทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

ชาอุทัย อาจินสมาจาร (2550 : 201) ได้ให้ความหมายการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ว่าหมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไปในการที่จะปรับปรุงเสริมประสิทธิภาพ การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนให้ดีขึ้น

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2548 : 39) ได้กล่าวว่าการนิเทศภายในโรงเรียน คือ การที่ผู้บริหาร ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา โดยความร่วมมือกันปรึกษาหารือเพื่อทำการรวบรวม ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดจนปรับปรุงคุณภาพของบุคลากร ในโรงเรียนให้ดีขึ้น

จากการศึกษาความหมายของการนิเทศภายใน โรงเรียน สรุปได้ว่าการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างมีระบบขั้นตอนของผู้บริหารและบุคลากรใน โรงเรียน ในการส่งเสริมสนับสนุนการฝึกปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนของครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของการนิเทศภายใน

ความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญจำเป็นของ การนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 52) กล่าวถึง ความสำคัญและ ความจำเป็นของการนิเทศภายใน โรงเรียนว่า ภารกิจหลักที่สำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาคือ การดำเนินการให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้สามารถสร้างเสริมนักเรียนให้มี

พัฒนาการทุกด้านเต็มตามวัยและศักยภาพ บุคลากรที่สำคัญที่จะเป็นผู้ปฏิบัติการหลักนี้ได้บรรลุผลสำเร็จคือ ครูผู้สอน การนิเทศที่จัดขึ้นภายในโรงเรียนจึงเป็นเครื่องมือสำคัญ

อย่างหนึ่งของผู้บริหาร โรงเรียน ที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการรวมพลังครูและการพัฒนาครูให้มีความสามารถในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของตนให้ดียิ่งขึ้น ตอบสนองหลักสูตรยิ่งขึ้น ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และร่วมมือกันวางแผนพัฒนานักเรียนให้มีความดียิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกัน ครูก็มีความมั่นใจมีขวัญกำลังใจดี และจะปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเองให้ดีขึ้นอยู่เสมอจนเป็นนิสัยทำให้เกิดการพัฒนาที่ถาวรดังมีคำกล่าวว่าการจัดการที่ดีเป็นกุญแจในการนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กร การนิเทศที่ดีนำไปสู่การจัดการที่ดี

ไพฑูริย์ ทิพย์สุข (2554 : 179) ได้ให้เหตุผลความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. การนิเทศเป็นการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนในโรงเรียน
2. โรงเรียนต้องมีการนิเทศภายในโรงเรียน เพราะเป็นโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูล การนิเทศจะช่วยให้การจำแนกคุณภาพครูและยังสามารถช่วยในการตัดสินใจปัญหาบางอย่างในโรงเรียนได้
3. การนิเทศสามารถกระตุ้นชี้แนะทางความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน โดยเฉพาะที่นำเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้จะเป็นการช่วยในการเก็บข้อมูลในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ
4. ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความสามารถด้านจัดการเรียนการสอนและความก้าวหน้าทางวิชาการ เพราะไม่มีหลักประกันว่าครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครูแล้วจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพตลอดไปโดยไม่ต้องมีการนิเทศ เพราะความก้าวหน้าทางวิชาการเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ
5. เป็นการทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั่วไป ปรัชญาของโรงเรียนวัตถุประสงค์ของโรงเรียนเพื่อช่วยให้การดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์
6. เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของคณะครู และก่อให้เกิดความรู้สึกที่ปลอดภัยในการทำงาน เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายอันเดียวกัน มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความรักและภูมิใจในอาชีพครูที่ตนปฏิบัติอยู่

กาญจนา อาจินสมาจาร (2550 : 263) กล่าวถึงความจำเป็นที่ต้องมีการนิเทศภายในเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปทุกขณะ การศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วยการนิเทศภายในจะช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กร

2. ความรู้ในวิชาการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นโดยไม่หยุดยั้งแม้แนวคิดในเรื่องการเรียนการสอนก็เกิดขึ้นใหม่อยู่ตลอดเวลา การนิเทศภายในจะช่วยให้ครูมีความรู้ทันสมัยอยู่เสมอ

3. การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อให้การเรียนการสอนพัฒนาขึ้นจำเป็นต้องได้รับการชี้แนะ หรือการนิเทศการศึกษาจากผู้อำนวยการศึกษาโดยเฉพาะ

4. การศึกษาของประเทศไทยไม่อาจรักษามาตรฐานไว้ได้ จึงต้องมีการควบคุมดูแลด้วยระบบการนิเทศการศึกษา

ทิศนา แจมมณี (2551 : 198-199) กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. ศึกษานิเทศก์โดยตำแหน่งมีจำกัด ไม่สามารถสนองตามความต้องการด้านการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนต่าง ๆ ได้อย่างทั่วถึง

2. สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกันเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นบุคลากรจากภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของโรงเรียนได้ การสนองความต้องการ จึงเป็นไปได้ยาก

3. สภาพปัจจุบันบุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถมากขึ้นกว่าเดิมและบางคนมีความชำนาญในสาขาวิชาอีกด้วย จึงสมควรให้บุคลากรในโรงเรียนทำประโยชน์ต่อองค์กรให้มากที่สุด

4. เป็นความสอดคล้องกับปรัชญา หลักการ และวิธีการของการนิเทศสมัยใหม่ที่ว่า การนิเทศการศึกษาต้องเกิดจากความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต้องให้มีคนมาคอยชี้แนะให้ทำงานอยู่ตลอดเวลาด้วยความจำเป็นของการนิเทศภายใน

จากการศึกษาความสำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน สรุปได้ว่า การนิเทศ มีความสำคัญคือ การนิเทศสามารถกระตุ้นชี้นำทางความคิดใหม่ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียน โดยเฉพาะที่นำเอาเทคนิคและวิธีการใหม่ ๆ มาใช้จะเป็นการช่วยในการเก็บข้อมูลในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ เนื่องจากสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและความจำกัดของบุคลากรทางการนิเทศการศึกษา จึงจำเป็นต้องมีการนิเทศภายในโรงเรียน โดยผู้บริหาร โรงเรียนร่วมพลังความร่วมมือของครูทุกคน เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีนักการศึกษากล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้หลายคนดังนี้

วัชรากล่าวเรียนดี (2552 : 137) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนดังนี้

1. เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพัฒนาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลทางการเรียนของนักเรียน
2. เพื่อช่วยเหลือครูผู้สอนให้เข้าใจหลักสูตร และ โครงสร้างของหลักสูตรในแต่ละระดับชั้น สามารถนำไปจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน
3. เพื่อพัฒนาบุคลากร โดยการประชุม อบรม สัมมนาและปฏิบัติการเพิ่มพูนความรู้และทักษะอยู่เสมอ
4. เพื่อส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการเรียนการสอน เห็นความสำคัญของการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา
5. เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการเรียนการสอน การปรับตัวของครูผู้สอนและนักเรียน เช่น การทำการศึกษากรณีสำหรับนักเรียนที่มีปัญหา การจัดแนะแนวในโรงเรียนการอบรมควบคุมความประพฤติ และจัดบรรยากาศทางการเรียน เป็นต้น
6. เพื่อแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบของบุคคลในแต่ละฝ่ายให้รับผิดชอบร่วมกันและทำแทนกันได้ เช่น หัวหน้าหมวดวิชาที่ทำหน้าที่นิเทศแทนอาจารย์ใหญ่ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ เป็นต้น
7. เพื่อแนะนำครู อาจารย์ใหญ่ และการจัดการปฐมนิเทศครู อาจารย์ ตั้งแต่การเริ่มเปิดเรียน เพื่อตกลงทำความเข้าใจบทบาทนโยบายการดำเนินงานหาแนวทางปรับปรุง พัฒนาทั้งงานหลักและงานสนับสนุน
8. เพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนหรือผู้ปกครองเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวทางการศึกษาและการจัดกิจกรรมของโรงเรียน
9. เพื่อให้การเรียนการสอนในโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย คือ คุณภาพของนักเรียนโดยเน้นกระบวนการให้มาก นอกเหนือจากการกวาดขันผู้เรียนแต่เพียงฝ่ายเดียว เป็นการเน้นทั้งระบบของการบริหารและการนิเทศภายใน โรงเรียน

ไพฑูริย์ ทิพย์สุข (2554 : 7) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. เพื่อเป็นการช่วยเหลือครูในการพัฒนาและปรับปรุง
2. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตร
3. เพื่อส่งเสริมให้ครูรู้จักประเมิน วิจารณ์ วิจารณ์ โครงงาน การปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของตนเอง
4. เพื่อช่วยเหลือครูในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กให้ดีขึ้น

5. เพื่อช่วยครูในการปรับปรุงการสอนของตนเอง

6. เพื่อส่งเสริมให้ครูมีความเข้าใจในอุปกรณ์การสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2550 : 526) ให้ความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ทักษะในการปฏิบัติงาน และมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน

2. เพื่อพัฒนาวิธีการปฏิบัติงาน โดยการนำหลักการนิเทศการศึกษาและกระบวนการนิเทศมาใช้ในการบริหารโรงเรียน

3. เพื่อประสานความสัมพันธ์อันดีในกลุ่มผู้ร่วมปฏิบัติงาน และผู้เกี่ยวข้อง

4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ สร้างความมั่นใจ ความสบายใจ ความภูมิใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากรในโรงเรียนเพื่อติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนอย่างเป็นระบบตามเงื่อนไขหรือข้อตกลงที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้

จากความมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การนิเทศภายในโรงเรียนก็เพื่อให้คณะครูหรือทีมงานได้ร่วมกันวางแผนในการแก้ไขปัญหา และดำเนินการพัฒนาการจัดการศึกษา สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครู การให้คำแนะนำและพัฒนาบุคลิกภาพ การประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการสร้างทีมงานและให้ทีมงานหรือคณะครูเรียนรู้วิธีการในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมและส่งผลกระทบต่อคุณภาพของนักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นอันเป็นเป้าหมายสูงสุดที่มีประสิทธิภาพ

กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นสิ่งจำเป็น และมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก การดำเนินงานจึงจำเป็นต้องให้เป็นไปตามขั้นตอนที่เรียกว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ควบคู่ไปกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเป็นระบบ มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครูและโรงเรียน โดยอาศัยบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในโรงเรียนร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาและหน่วยงานได้ให้ความหมายของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 72) ให้ความหมายว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอนการดำเนินการนิเทศการศึกษาโดยผู้บริหาร หรือครูที่ได้รับมอบหมายอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

จรินทร์ งามมั่น (2548 : 24) ได้กล่าวว่า กระบวนการนิเทศภายในจะทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิผลควบคู่ไปกับการศึกษา

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2550 : 26) ได้ให้ความหมายว่า กระบวนการนิเทศการศึกษาในโรงเรียนหมายถึง การดำเนินงานร่วมกันกับผู้บริหารนิเทศในโรงเรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และมีประสิทธิผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสำหรับกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น

ทิสนา เขมมณี (2551 : 80) ได้สรุปกระบวนการนิเทศภายในไว้ 4 ขั้นตอนคือ

1. การวิเคราะห์ (Analysis) เพื่อกำหนดสิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติจัดทำให้ประสบผลสำเร็จ
2. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดขั้นตอน เค้าโครงการทำงานด้วยวิธีการที่เหมาะสม ให้บรรลุผลตามที่ต้องการมีประสิทธิภาพมากที่สุด ภายใต้สภาพแวดล้อมและข้อจำกัดที่มีอยู่
3. ลงมือปฏิบัติ (Doing) เป็นการลงมือดำเนินงานตามขั้นตอนการทำงานในแต่ละเรื่องตามที่กำหนดไว้
4. นิเทศติดตามผล (Supervision) เป็นการติดตามดูแล ช่วยเหลือ กำกับสนับสนุนให้สามารถทำงานจนสำเร็จบรรลุผล

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2550 : 20) กล่าวว่าไว้ว่า กระบวนการนิเทศเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันช่วยเหลือกัน ปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ ส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีคุณภาพ โดยดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
2. การวางแผนและกำหนดทางเลือก
3. การสร้างสื่อ เครื่องมือ และพัฒนาวิธีการ
4. การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน
5. การประเมินผลและรายงานผล

จากแนวคิดของนักการศึกษาที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา จำเป็นต้องอาศัยขั้นตอนการดำเนินงานอย่างมีระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความร่วมมือประสานสัมพันธ์ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศกระบวนการและขั้นตอนของการนิเทศการศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะมีความเห็นสอดคล้องกันในบางส่วน แต่หลักการใหญ่ ๆ จะคล้ายคลึงกัน จึงหลอมรวมให้เข้ากับกระบวนการของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานเหมาะสมกับสภาพความจำเป็นและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดตามกระบวนการ 5 ขั้นตอนดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ทศนา เขมมณี (2551 : 34) กล่าวไว้ว่า การปฏิบัติกิจใด ๆ ก็ตามผู้ปฏิบัติงานจำเป็นต้องทราบ และเข้าใจสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการนิเทศภายใน โรงเรียนก็เช่นเดียวกัน สิ่งแรก ที่ผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องทราบและมีไว้เพื่อการตัดสินใจก็คือสภาพปัจจุบันของโรงเรียนเป็นอย่างไร มีจุดเด่น จุดด้อยอะไรบ้าง ปัญหาและอุปสรรคที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับอะไรบ้าง และโรงเรียนต้องการ ที่จะเสริมสร้างหรือพัฒนาทางด้านใดบ้าง ผู้บริหารต้องมีข้อมูลเหล่านี้ และนำมาใช้ประกอบการ ตัดสินใจในการดำเนินงาน ได้อย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับสถานการณ์ข้อเท็จจริง ตลอดจนทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 26) กล่าวไว้ในกรณีศึกษาใน โรงเรียนว่า สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพความเป็นจริงกำลังเป็นอยู่หรือกำลังดำเนินการอยู่ในขณะนั้น สภาพปัญหา หมายถึง สภาพความแตกต่างของสิ่งที่เป็นอยู่หรือผลที่ปรากฏ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน
2. ปัญหาและความต้องการ
3. การประเมินผล การปฏิบัติในการนิเทศและรายงานผล
4. การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการ
5. การวางแผนและกำหนดทางเลือกกับสิ่งที่ต้องการให้เป็นไปตามเป้าหมาย ความต้องการ หมายถึง สิ่งที่ยังประสงค์ปรารถนาตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ สำหรับขั้นตอน ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 9-10) เสนอแนะขั้นตอนไว้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
 - 1.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลในภารกิจที่เป็นผลมาจากการดำเนินงานในรอบปี ที่ผ่านมา โดยวิเคราะห์ให้ครบทั้ง 3 ลักษณะ คือ ด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต เพื่อให้สามารถ มองเห็นสภาพปัจจุบันของงานอย่างชัดเจน

1.2 กำหนดเกณฑ์หรือมาตรฐานของงานแต่ละภารกิจ เพื่อสามารถกำหนดประเด็น ปัญหาหรือความต้องการ ได้อย่างถูกต้องชัดเจน

2. เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับเกณฑ์พึงประสงค์ หรือมาตรฐานของงานแต่ละภารกิจ เป็นขั้นตอนที่วิเคราะห์หาข้อนี้ ซึ่งจะบ่งชี้ความรุนแรงของปัญหา แต่ละด้านว่ามีมากน้อยเพียงใด สำหรับเป็นข้อมูลที่จะได้ใช้เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา

3. กำหนดประเด็นปัญหาและความต้องการควรประกอบด้วยเนื้อหาสาระและ รายละเอียดต่าง ๆ เพียงพอที่จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจได้อย่างถูกต้องชัดเจน โครงสร้าง ของปัญหาควรมีองค์ประกอบดังนี้ คือ เรื่องของปัญหา สภาพบ่งชี้ตัวปัญหา และพื้นที่เป็นปัญหา

ทศนา เขมมณี (2551 : 137) ได้กล่าวถึง ภารกิจในการวางแผนการนิเทศ

1. ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้
2. การประเมินสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการที่จำเป็นในการนิเทศ
3. การกำหนดจุดมุ่งหมายในการนิเทศ
4. การกำหนดทางเลือก
5. การจัดทำโครงการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 10) ได้กำหนดให้การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน เขียนในรูปของโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งควรระบุไว้สาระสำคัญดังต่อไปนี้

1. หลักการและเหตุผล
2. วัตถุประสงค์
3. เป้าหมาย
4. แผนการดำเนินการ
 - 4.1 กิจกรรมที่สำคัญ
 - 4.2 ปฏิทินปฏิบัติงาน
5. ทรัพยากรที่ต้องการ
6. การประเมินผล
7. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ธงชัย สันติวงษ์ (2549 : 3) ได้กล่าวถึง การวางแผนในแง่ของงานที่ต้องปฏิบัติของผู้บริหารแต่ละคน คือการกำหนดวัตถุประสงค์ การจูงใจ การสื่อความหมายการวัดผลงานและการพัฒนาบุคลากร มีความหมายกว้างกว่าที่ครอบคลุมถึงการบริหารทั้งหมด คือ กระบวนการบริหารที่ต่อเนื่องครอบคลุมถึงทุกกิจกรรมของงาน และมุ่งสู่นาคต

วัชรา เล่าเรียนดี (2552 : 31) ได้สรุปไว้ว่า การวางแผนการนิเทศเป็นขั้นตอนที่ต่อจากการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ เป็นขั้นตอนที่จะนำเอาผลการวิเคราะห์หามากำหนดทางเลือก เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่ควรกำหนด 3 ประเด็น คือ

1. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา
2. กำหนดเป้าหมายของทางเลือก
3. เขียนแผนและปฏิทินการนิเทศ

การสร้างเครื่องมือและพัฒนาวิธีการ

สื่อเครื่องมือการนิเทศและพัฒนาวิธีการเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้การนิเทศการศึกษา มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพราะสื่อและเครื่องมือจะช่วยเก็บรายละเอียดบางประการที่ผู้รับการนิเทศ ไม่สามารถแสดงออกมาได้ และสามารถเก็บไว้เป็นข้อมูลสำหรับการเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นและยังใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง ก่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการนิเทศให้บรรลุผลวัตถุประสงค์ที่ต้องการอีกด้วย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 16) ได้กล่าวถึงหลักการสร้างเครื่องมือการนิเทศการศึกษา และเสนอแนะแนวทางการสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศไว้ดังนี้

1. ตัดสินใจว่าจะเลือกใช้เครื่องมือใดบ้าง โดยพิจารณาจากข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการว่ามีปัญหาในเรื่องใดควรปรับปรุงอย่างไร
2. ศึกษารายละเอียดของสื่อและเครื่องมือ ที่เลือกไว้ในลำดับแรกว่ามีรายละเอียดปลีกย่อยและลักษณะเฉพาะ จุดเด่น จุดด้อยอย่างไร
3. ดำเนินการสร้างสื่อและเครื่องมือ โดยคำนึงถึงเนื้อหา วัตถุประสงค์ และรูปแบบการใช้งาน
4. ทดลองใช้สื่อและเครื่องมือทุกชนิดที่สร้างขึ้นมาก่อนใช้จริงต้องนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่อง และนำไปทดลองใช้อีกครั้งหนึ่ง ปรับปรุงครั้งที่สองจึงนำไปใช้จริง ทั้งนี้ให้มีข้อบกพร่องน้อยที่สุด
5. การประเมินสื่อและเครื่องมือ จะต้องประเมินผลว่าได้ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ใช้แล้วมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร

วัชร่า เล่าเรียนดี (2551 : 33) ได้สรุปได้ว่า การสร้างสื่อและเครื่องมือการนิเทศเป็นการใช้วัตถุของเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ ทั้งนี้ จุดมุ่งหมายร่วมกันในอันที่จะแก้ปัญหา และพัฒนางานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ และต้องคำนึงถึงความสำคัญ ความจำเป็นตลอดจนประโยชน์ที่ได้รับประหยัดคุ้มค่า ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริงและสะดวกต่อการใช้การบำรุงรักษา

ดังนั้นการสร้างสื่อและเครื่องมือเป็นงานสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับผู้นิเทศ การสร้างสื่อและเครื่องมือจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ สารของสื่อ ได้แก่ ปัญหาและพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา และการบริหารงานวิชาการตอบสนองนโยบายการสร้างสื่อและเครื่องมือ จะต้องให้ส่งผลต่อนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้รับการนิเทศวิธีการสร้างสื่อและเครื่องมือ ได้แก่ ผลิตเองภายในหน่วยงาน ขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นศึกษาค้นคว้าปรับปรุงจากที่จัดทำไว้แล้ว

การปฏิบัติการณ์เทศ

การปฏิบัติการณ์เทศเป็นงานที่จะต้องทำกับคนหลายคน ซึ่งแต่ละคนมีแนวโน้มความคิดแตกต่างกันออกไป ผู้ปฏิบัติการณ์เทศจะต้องเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์ และเข้าใจวิธีการที่จะเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับการณ์เทศ ดังนั้น ผู้ปฏิบัติการณ์เทศจึงต้องทำความเข้าใจในหลักและวิธีการเทศ ใช้เทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์นอกจากนี้ผู้ปฏิบัติการณ์เทศจะต้องมีลักษณะที่สำคัญเหนือกว่าคนอื่น ๆ เช่น ฉลาด กล้า มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความมั่นใจในตนเอง มีบุคลิกลักษณะที่ดี

ธงชัย สันติวงษ์ (2549 : 177-178) อธิบายไว้ว่า หลังจากสร้างความเข้าใจสร้างข้อตกลงและสร้างเครื่องมือในการทำงานร่วมกันแล้ว ขั้นตอนต่อไปจะเป็นขั้นตอนการปฏิบัติการณ์เทศการศึกษา ซึ่งมีความสลับซับซ้อนมากกว่าขั้นตอนอื่น ๆ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่ายประกอบด้วย กิจกรรมที่จำเป็นหลายอย่าง และจะต้องใช้เวลายาวนานจนกว่าจะบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในการปฏิบัติการณ์เทศการศึกษามีความเกี่ยวข้องกับภารกิจดังต่อไปนี้

1. การนิเทศงาน
2. การควบคุมคุณภาพงาน
3. การสนับสนุนการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 10-11) อธิบายว่าในการปฏิบัติการณ์เทศภายใน โรงเรียน ผู้บริหารหรือผู้นิเทศจะต้องนำเอาหลักการณ์เทศทักษะสื่อและเครื่องมือนิเทศไปใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบุคลากรผู้รับการณ์เทศ ซึ่งควรดำเนินการดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมก่อนการณ์เทศ ควรจัดให้มีการประชุมคณะปฏิบัติงานเพื่อช่วยซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ กิจกรรม สื่อ เครื่องมือ การบันทึกผลตลอดจนการสรุปผล การณ์เทศ
2. ปฏิบัติการณ์เทศ การดำเนินการตามภารกิจที่กำหนดเอาไว้ในโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ผู้นิเทศไม่ควรละเลยเกี่ยวกับการเสริมแรงให้กำลังใจ รับทราบปัญหา ความต้องการของผู้รับการณ์เทศ นำเอาปัญหาและความต้องการนั้นมาพิจารณาช่วยเหลือส่งเสริมสนับสนุน

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2550 : 33) ได้สรุปไว้ว่า ผู้มีหน้าที่ในการณ์เทศภายในโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการตามหลักสูตร และทักษะที่จำเป็น ซึ่งต้องตระหนักในหน้าที่ว่าการณ์เทศเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ เพื่อจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง อันได้แก่การช่วยเหลือครูในการพัฒนาและการปรับปรุงตนเอง ส่งเสริมและมีส่วนร่วมในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูและก่อให้เกิดความรู้สึกลดอดภัยในการทำงาน

จากการศึกษาการปฏิบัติการณ์เทศ สรุปได้ว่า การปฏิบัติการณ์เทศเป็นงานที่จะต้องทำกับคนหลายคน ซึ่งแต่ละคนมีแนวโน้มความคิดแตกต่างกันออกไป ผู้ปฏิบัติการณ์เทศจะต้องเข้าใจ

พฤติกรรมของมนุษย์ และเข้าใจวิธีการที่จะเสริมและสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่ผู้รับการนิเทศ ซึ่งผู้มีหน้าที่ในการนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความสามารถทางวิชาการตามหลักสูตร และทักษะที่จำเป็น ซึ่งต้องตระหนักในหน้าที่ว่าการนิเทศเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ เพื่อจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติได้ถูกต้อง

การประเมินผลและการรายงานผล

การประเมินผลและรายงานผลการนิเทศเป็นขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน การประเมินผลการนิเทศจะเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบว่า การดำเนินงานตามกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนได้ผลเป็นอย่างไร มีจุดเด่นจุดด้อยอะไรบ้าง เพื่อที่จะได้หาทางส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาอื่นๆ ขึ้นไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2554 : 11) ได้กำหนดขอบข่ายกิจกรรมการประเมินผลการนิเทศไว้ดังนี้

1. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย
2. ประเมินความคิดเห็น เพื่อทราบถึงความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศ
3. สรุปผลการประเมิน เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับปรุงการปฏิบัติในโอกาสต่อไป
4. ประเมินกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2546 : 113-114) ได้กล่าวถึง หลักการสำคัญของการติดตามและประเมินผลงานนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. ขอบข่ายของการติดตามและประเมินผล เพื่อให้ทราบว่าประเมินอะไรครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้หรือไม่

- 1.1 ความเข้าใจเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษา
- 1.2 งานในโรงเรียน
- 1.3 หลักสูตรการเรียนการสอน
- 1.4 วิธีการสอนและกระบวนการสอน
- 1.5 การวัดและประเมินผล
- 1.6 ครูผู้สอน
- 1.7 นักเรียน
- 1.8 บรรยากาศทางวิชาการ
- 1.9 ความร่วมมือของโรงเรียนกับชุมชน
- 1.10 ขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน

2. ระบบของงาน เป็นการประเมินทั้งตัวป้อน กระบวนการดำเนินงานและผลผลิตที่เกิดขึ้นระหว่างและหลังการดำเนินการ โดยเฉพาะผลที่เกิดขึ้นแก่นักเรียนทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ และคุณค่าที่เกิดขึ้น
 3. วิธีการหลากหลายวิธี เพื่อรวบรวมข้อมูลให้ได้ใกล้เคียงและเที่ยงตรงมากที่สุด เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นต้น
 4. ความต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อไม่ให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการติดตามและการประเมินผล ควรมีการวางแผนล่วงหน้า และกระทำอย่างเป็นระบบต่อเนื่องกัน
 5. วัตถุประสงค์ซึ่งได้กำหนดไว้ให้ชัดเจนว่า จะประเมินเพื่ออะไรต้องการทราบอะไร และต้องเป็นวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
 6. ผู้ประเมินให้หลาย ๆ ฝ่าย ที่เกี่ยวข้องได้มีการประเมินเพื่อป้องกันการลำเอียง โดยให้มีความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด
 7. การประเมินตนเอง ถ้าเป็นไปได้ควรให้ผู้ปฏิบัติได้มีโอกาสประเมินตนเองประเมินพฤติกรรมการสอนของตนเอง หรือให้ผู้ช่วยประเมิน เพื่อให้ทราบพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไข
- ไพฑูริย์ ทิพย์สุข (2554 : 37) ได้อธิบายว่า การประเมินผลการนิเทศเป็นกระบวนการและวิธีการ ขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อค้นหาจุดเด่นจุดด้อย หาทางปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น การประเมินผลจึงถือว่ามีความสำคัญยิ่งที่ผู้บริหาร โรงเรียนและผู้มีหน้าที่ในการนิเทศต้องร่วมมือกันดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอเพื่อผลในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ
- สรุปได้ว่าการประเมินผลการนิเทศเป็นกระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องเป็นภารกิจที่สำคัญที่ผู้บริหารและผู้มีหน้าที่นิเทศจะต้องให้ความร่วมมือกันดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ใช้เครื่องมือและเกณฑ์ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และจุดประสงค์ เพื่อพัฒนาจุดด้อย และเสริมจุดเด่น ปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น เพื่อผลในการพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ

การนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ (Cooperative Professional Development) หลักการเป็นกระบวนการนิเทศซึ่งครูตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ตกลงทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพด้วยการสังเกตการสอนในชั้นเรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ การอภิปรายแสดงความคิดเห็นกันในเรื่องเกี่ยวกับการปรับปรุงวิชาชีพด้านอื่นๆ ซึ่งครูสามารถเลือกวิธีการพัฒนาวิชาชีพของกลุ่มได้หลายวิธี แต่ควรยึดหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ (วัชรานันท์, 2552 : 136)

1. ต้องเสนอเป็นข้อตกลงหรือโครงการให้แก่ผู้บริหารทราบ
2. ถ้าเป็นการสังเกตการณ์สอนควรกระทำไม่น้อยกว่า 2 ครั้ง/ภาคเรียน และมีการปรึกษาหารือกันหลังการสังเกตแต่ละครั้ง
3. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและอภิปรายต้องรู้กันเฉพาะครูในกลุ่มที่ร่วมพัฒนาวิชาชีพเท่านั้น
4. รูปแบบและมาตรฐานการประเมินเพื่อการนิเทศขึ้นอยู่กับกลุ่มครูนั้น ๆ เท่านั้น และจะไม่นำไปเกี่ยวข้องกับประเมินผลความคิดความชอบของครูความมุ่งหมายเพื่อให้ครูได้ทำงานร่วมกับเพื่อนโดยช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการยกระดับการพูดคุยเกี่ยวกับวิชาชีพ ทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ รู้สึกชื่นชมในผลงานของเพื่อน ก่อให้เกิดแรงเสริมทางบวกในการสอนของครู และมีความเข้าใจในนักเรียนของตนมากขึ้น ธรรมชาติและ

ลักษณะของการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ

1. เป็นกระบวนการที่เป็นระบบพอควร (Moderately Formatized Process) และดำเนินการภายในโรงเรียน
2. เป็นการตัดสินใจร่วมกันของครูที่จะปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อความเจริญก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง
3. มีการสังเกตการสอน ประชุมปรึกษาหารือและให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสังเกต
4. มีการประชุมอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
5. การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ผลการสังเกตและการให้ข้อมูลย้อนกลับต้องไม่เป็นการประเมินผลการปฏิบัติงานของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด
6. ผู้บริหารหรือผู้นิเทศเป็นเพียงผู้ควบคุมดูแล อำนวยความสะดวกในการดำเนินโครงการให้ประสบผลสำเร็จ
7. ไม่มีการนำข้อมูลจากการดำเนินโครงการนิเทศ เช่น นำผลจากการสังเกตการสอนไปใช้ในการบริหารงานและประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อพิจารณาความคิดความชอบของครู

ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ

1. ผู้บริหารต้องเห็นด้วยและให้การสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจังและจริงใจ (เจตคติผู้บริหาร)
2. คณะครูต้องเห็นด้วย และมองเห็นความสำคัญของการพัฒนาอาชีพของตนด้วย ส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อยู่ในทุกด้าน
3. บรรยากาศในโรงเรียน (ระหว่างคณะครู ผู้บริหาร นักเรียน) มีความเป็นมิตรส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้อยู่ในทุกด้าน

4. จัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอเพียง (เวลา เครื่องอำนวยความสะดวกและสื่อต่าง ๆ)
5. โครงการกำหนดจุดมุ่งหมายชัดเจนเพื่อการติดตามผล ดูแลให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกได้ง่าย
6. นำเสนอแผนการปฏิบัติและสรุปนำเสนอผลการปฏิบัติพอสังเขป

กระบวนการการนิเทศแบบร่วมพัฒนาอาชีพ

วิชรา เล่าเรียนดี (2551 : 136) กล่าวว่า การนิเทศแบบร่วมพัฒนาอาชีพ มีกระบวนการดังนี้

1. วางแผนร่วมกันระหว่างครูที่สนใจจะร่วมพัฒนางานของตน (ใช้เวลาไม่มากนัก)
2. เลือกประเด็นที่สนใจที่จะพัฒนาปรับปรุง
3. นำเสนอโครงการและขั้นตอนการปฏิบัติ
4. แสวงหาความรู้ วิธีการที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศในแบบดังกล่าว เช่น การสังเกตการสอน การวิเคราะห์การสอน การให้ข้อมูลย้อนกลับ ฯลฯ
5. กำหนดวัน-เวลา ที่จะสังเกตการสอน ประชุมปรึกษาหารือ เพื่อการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์
6. ดำเนินการตามกระบวนการในแต่ละประเด็นที่จะพัฒนาอย่างน้อย 2 ครั้ง ในแต่ละประเด็นที่จะพัฒนาปรับปรุง

7. สรุปผลการพัฒนา รายงานผลและความสำเร็จทักษะที่จำเป็น

ทักษะที่จำเป็นสำหรับการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ

1. สังเกตการสอนโดยไม่กำหนดประเด็น
2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนโดยไม่กำหนดประเด็น
3. ประชุมปรึกษาร่วมกับเพื่อนครูเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอน
4. สังเกตการสอนโดยระบุประเด็น
5. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกตการสอนโดยระบุประเด็น
6. ประชุม ปรึกษาร่วมกับเพื่อนครูเกี่ยวกับผลการสังเกตการสอนเพื่อเสนอแนะให้ครูปรับปรุงและพัฒนา

สรุป 3 ทักษะที่จำเป็นต้องฝึกปฏิบัติ คือ การสังเกตการสอน การวิเคราะห์ข้อมูลและการประชุมให้ข้อเสนอแนะ

ข้อดีของการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ

1. ครูได้แลกเปลี่ยนวิธีสอน เทคนิคการสอนซึ่งกันและกัน
2. ได้กำลังใจจากการสอนของตนเอง
3. เข้าใจการทำงานของเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมวิชาชีพมากขึ้น

4. เข้าใจนักเรียนมากขึ้น จากการได้สังเกตการสอนในชั้นเรียนระดับต่าง ๆ
5. สร้างบรรยากาศในความเป็นมิตร และเพื่อนร่วมวิชาชีพเดียวกันมากขึ้น
6. กล้าที่จะให้และรับฟังข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงานมากขึ้น

ข้อจำกัดของการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ

1. ครูไม่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการสังเกตการสอน การวิเคราะห์การสอนและการให้ข้อมูลย้อนกลับอาจจะช่วยเพื่อนไม่ได้
2. การสังเกตการสอนและการประชุมอภิปรายต้องใช้เวลาอาจต้องให้ครูอื่นสอนแทน
3. การสังเกตการสอนอาจทำได้ไม่ต่อเนื่อง จากปัญหาด้านเวลาที่ว่างไม่ตรงกัน
4. โครงสร้างของสถาบันทำให้ครูแยกกันทำงาน มีการแข่งขันมากกว่าที่จะร่วมกันทำงานเพื่อเป้าหมายเดียวกัน
5. บรรยากาศดั้งเดิมที่ต่างคนต่างฝ่ายต่างปฏิบัติงานของตนอาจจะยากต่อการประสานงานสรุป

ผลสำเร็จของการนิเทศแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 3 อย่าง คือ การสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บริหารโรงเรียน การร่วมมือกันปฏิบัติงานระหว่างครู และบุคลากรในโรงเรียน การร่วมปฏิบัติงานฉันท์เพื่อนอย่างไรก็ตามการนิเทศในรูปแบบร่วมพัฒนาวิชาชีพอาจจะไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูในทันที แต่สิ่งที่จะเกิดขึ้นก็คือครูจะพูดคุยปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติมากขึ้น ได้รับข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการสอนของตนเองในส่วนของพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไข หรือพฤติกรรมที่เหมาะสม และเป็นแบบอย่างได้ ช่วยให้เห็นการปฏิบัติงานของครู ผู้ร่วมงานอื่น ๆ ที่มีเทคนิคการสอนที่แตกต่างกัน เสริมสร้างบรรยากาศการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะมากขึ้น โดยที่ครูจะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมีการสนทนากันในเชิงวิชาการมากขึ้นอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

กระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ

ขั้นที่ 1 การวางแผนการดำเนินงาน (Planning-P) เป็นขั้นตอนที่ผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกฝ่ายจะประชุมหารือกันถึงปัญหาในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วนควรแก้ไขก่อนและหรือนโยบายในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนโดยจะระดมสมองหาความต้องการจำเป็น (Need Assessment) ในเรื่องที่จะต้องมีการนิเทศ รวมทั้งร่วมกันวางแผนและกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานนิเทศ ซึ่งอาจจะดำเนินการในลักษณะของงานหรือโครงการนิเทศเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาการเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน (Informing-I) เป็นขั้นตอนของการทำความเข้าใจกระบวนการนิเทศทั้งระบบ และวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นของการนิเทศ เพื่อให้

ผู้ดำเนินงานมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และมีเทคนิคในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพขั้นตอนนี้ นอกจากจะเป็นการช่วยให้ผู้ดำเนินงานสามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงานให้แก่ผู้ดำเนินงานอีกด้วย

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติงานตามแผน (Doing - D) เมื่อผู้ดำเนินงานได้ผ่านขั้นตอนการวางแผน และขั้นตอนการเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงานไปแล้ว การปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ในแต่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบทั้งในส่วนของผู้ให้การนิเทศ ผู้รับการนิเทศ และผู้สนับสนุนการนิเทศก็จะดำเนินไปตามปฏิทินปฏิบัติงานที่ได้รับตกลงร่วมกันและกำหนดไว้ในแผน โดยจะได้รับความช่วยเหลือและร่วมมือจากผู้นิเทศภายนอก เช่น สศึกษานิเทศก์ ครูผู้ร่วมนิเทศ ศูนย์พัฒนาการเรียนการสอน และเครือข่ายจากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งผู้นิเทศภายในโรงเรียนเช่น หัวหน้ากลุ่มสาระ คู้ศัญญา รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการและผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน (Evaluation - E) การประเมินผลการปฏิบัติงานหรือโครงการนิเทศ ควรดำเนินการประเมินทั้งระบบ เพื่อให้ทราบประสิทธิภาพของโครงการจึงควรประเมินสิ่งต่าง ๆ ตามลำดับของความสำคัญ ดังนี้

1. ผลผลิตที่ได้จากการนิเทศ (Output) คือ สัมฤทธิ์ผลผลการเรียนของผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับการนิเทศตามเป้าหมายของการนิเทศนั้น ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นจากการนิเทศ (ระดับความสามารถในการทำงานของผู้รับการนิเทศ การเพิ่มจำนวนของบุคลากรที่มีคุณภาพภายในหน่วยงาน ความตั้งใจในการทำงานของบุคลากร และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน) และผลที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการนิเทศ(เจตคติของผู้รับการนิเทศที่มีต่องานและต่อผู้ร่วมงาน ระดับความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันของผู้รับการนิเทศที่มีต่อเป้าหมายในการทำงาน ระดับของจุดมุ่งหมายที่จัดตั้งขึ้น ระดับความร่วมมือร่วมใจที่มีต่อกลุ่มทำงาน ความเชื่อมั่นและความไว้วางใจในตนเอง เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา และความรู้สึกของผู้รับการนิเทศที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน)

2. กระบวนการดำเนินงาน (Process) คือ ความเหมาะสมของขั้นตอนในการทำงาน ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ริเเทศกับผู้รับการนิเทศและบรรยากาศในการทำงาน

3. ปัจจัยป้อนเข้า (Input) คือ การลงทุนในด้านทรัพยากรมนุษย์ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการนิเทศ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ งบประมาณการเงิน รวมทั้งระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินงานตามโครงการ

ขั้นที่ 5 การเผยแพร่ขยายผล (Diffusing - D) ในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน ส่วนการขยายเครือข่ายการดำเนินงานนิเทศ โดยใช้

เทคนิคการขายความคิด ให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา แล้วจึงใช้เทคนิคการเชิญชวนให้เข้ามามีส่วนร่วมที่ละน้อย ในฐานะเพื่อร่วมอาชีพหรืออุดมการณ์ จนเกิดความพร้อมที่จะเข้าร่วมดำเนินการด้วยอย่างเต็มตัว ในฐานะ “ครูปฏิบัติกร” หรือ ในฐานะ “คู่สัญญา” และเมื่อดำเนินการงานได้ผลดี มีเครือข่ายแนวร่วมเพิ่มมากขึ้น ครูปฏิบัติกรก็จะได้ปรับเปลี่ยนบทบาทขึ้นเป็นผู้นิเทศเครือข่ายผู้ปฏิบัติกรรุ่นต่อไป ซึ่งนับว่าเป็นการให้แรงเสริมแก่ผู้ปฏิบัติงาน หรือเรียกว่าใช้เทคนิค “การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์” นับว่าเป็นกลวิธีการเผยแพร่และขยายผลที่มีประสิทธิภาพ โดยเน้นความพร้อมหรือความสมัครใจของครูเป็นหลัก ขึ้นเสริม การร่วมใจและการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ (Cooperating - C Reinforcing - R) นับว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้ผลการดำเนินงานได้ทั้งคน งานและจิตใจที่ผูกพันอยู่กับงาน

กระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนา

กระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนา เป็นกระบวนการนิเทศการสอนในชั้นเรียนอย่างมีระบบครบวงจร โดยเน้นการสังเกตการสอนอย่างมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลมาแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้ (วัชราน เล่าเรียนดี, 2552 : 137)

ขั้นตอนที่ 1 คู่สัญญาตกลงร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่ครู 2 คนที่สนิทสนมไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ตกลงร่วมกันในการที่จะพัฒนาทักษะวิชาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์จะร่วมกันแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอน หรือปรับปรุงพฤติกรรมกรการสอน โดยฝ่ายหนึ่งเป็นผู้สอน และอีกฝ่ายหนึ่งทำหน้าที่เป็นคู่สัญญา คอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ ซึ่งส่วพันธมิตรของคู่สัญญาจะดำเนินไปในลักษณะของเพื่อนร่วมอาชีพที่เมตตาธรรม์และอุดมการณ์เดียวกัน ความสัมพันธ์ของคู่สัญญาทั้งสองจะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นประชาธิปไตย ความเสมอภาค การยอมรับซึ่งกันและกัน มีความจริงใจ ให้เกียรติกัน มีความพร้อมที่จะร่วมมือช่วยเหลือกันในการแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลจนเป็นที่พอใจร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน เป็นขั้นที่ครูผู้สอนจะนำปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนมาปรึกษาหารือกับคู่สัญญา เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการแก้ปัญหา และร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา ซึ่งอาจใช้แผนภูมิแก๊งปลาในการศึกษาสาเหตุของปัญหา และช่วยกันรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่จะเป็นแนวทางในการวางแผนแก้ปัญหา โดยอาจนำปัญหาและสาเหตุที่วิเคราะห์ได้ไปปรึกษาหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้นิเทศโดยตรงอยู่แล้ว หรือปรึกษาหารือเพื่อนร่วมงานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือมีประสบการณ์เกี่ยวกับปัญหาในลักษณะเดียวกันมาแล้ว

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะตกลงใจเลือกปัญหาที่สำคัญ และต้องการแก้ไขก่อนมาระบุวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา ส่วนคู่สัญญาจะมีหน้าที่คอยเป็นคู่คิดให้คำปรึกษาและให้กำลังใจ

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนการสอนและผลิตสื่อ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะนำจุดประสงค์การเรียนรู้ และเนื้อหาที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งจากในบทเรียน และสื่ออื่น ๆ มาวิเคราะห์ร่วมกับคู่สัญญา เพื่อวางแผนการสอนและเตรียมการผลิตสื่อประกอบการสอน โดยคู่สัญญาจะทำงานร่วมกันกับผู้สอน พร้อมทั้งช่วยปรับปรุงแก้ไขแผนการสอน และสื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยทั้งคู่จะรับผิดชอบร่วมกันในผลของการสอน ในการนี้ที่ผู้สอนต้องการให้คู่สัญญาเข้าไปสังเกตการสอน คู่สัญญาจะได้เข้าใจบทเรียนเพิ่มขึ้น จากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการสอน เมื่อผู้สอนเตรียมการสอนเรียบร้อยแล้ว คู่สัญญาก็จะให้กำลังใจ เพื่อช่วยให้ผู้สอนเกิดความมั่นใจ และเกิดพลังที่จะดำเนินการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

ขั้นตอนที่ 5 วางแผนการนิเทศการสอน เป็นขั้นที่ทั้งผู้สอนและคู่สัญญาจะวางแผนร่วมกัน โดยกำหนดวิธีการและแนวปฏิบัติในการสังเกตการสอนในชั้นเรียน รวมทั้งช่วยกันสร้างเครื่องมือสังเกตการสอน ที่เฉพาะเจาะจงตามวัตถุประสงค์ในการนิเทศแต่ละครั้งหรือเลือกเครื่องมือสังเกตการสอน ที่มีอยู่แล้ว และทำความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือสังเกตการสอนที่จะใช้รวมทั้งอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในขณะสังเกตการสอน ตลอดจนสร้างข้อตกลงร่วมกันว่าในขณะที่สอนและสังเกตการสอน ผู้สอนจะอนุญาตให้คู่สัญญาเข้าไปสังเกตการสอนอยู่หลังชั้นเรียน หรือจะให้คู่สัญญามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนหรือร่วมกิจกรรมด้วย ตลอดจนตกลงร่วมกันว่าจะแจ้งให้ผู้เรียนทราบหรือไม่ว่าคาบเรียนนี้จะมีผู้มาสังเกตการสอน จะสังเกตตลอดทั้งคาบเรียนหรือช่วงเวลาหนึ่ง ทั้งนี้ ข้อตกลงทั้งหมดต้องอยู่ในความยินยอมพร้อมใจ หรือความต้องการของผู้สอนทั้งสิ้น เพื่อผู้สอนจะได้สบายใจไม่วิตกกังวลต่อพฤติกรรมการสอนสังเกตการสอนของคู่สัญญา ในกรณีที่ผู้สอนต้องการจะสังเกตการสอนด้วยตนเอง คู่สัญญาก็จะมีหน้าที่เพียงให้ความร่วมมือช่วยเหลือและให้ข้อเสนอแนะในการสร้างหรือเลือกใช้เครื่องมือสังเกตการสอนที่เหมาะสมเท่านั้น

ขั้นตอนที่ 6 สอนและสังเกตการสอน เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์การเรียนการสอนของนักเรียนและครู ตลอดจนสภาพการณ์ทุกอย่างที่เกิดขึ้นในห้องเรียน การสังเกตการสอนเปรียบเสมือนการนำกระจกบานใหญ่ไปตั้งไว้หลังชั้นเรียน เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าในห้องเรียนนั้นมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง และผู้สังเกตก็จะบันทึกข้อมูล, ที่รวบรวมได้ไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือพิจารณา วิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมการณ์การเรียนการสอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 วิเคราะห์ผลการสอนและผลการสังเกตการสอน เป็นขั้นที่คู่สัญญาจะร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการสอน ซึ่งจะค้นพบพฤติกรรมที่ประสบความสำเร็จอย่างเด่นชัดของผู้สอน และพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไข ในด้านต่าง ๆ ซึ่งผู้สังเกตได้รวบรวมไว้ทั้งหมด ตลอดจนข้อมูลหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่การเรียนการสอนกำลังดำเนินอยู่ ผู้สังเกตการสอนและผู้สอนจะร่วมกันวิเคราะห์ แปลความ ตีความพฤติกรรมที่สังเกตได้ และนำผลการวิเคราะห์

มาอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันบนพื้นฐานของความเสมอภาคจริงใจ และมีความมุ่งหวังอย่างเดียวกัน คือ การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน

ขั้นตอนที่ 8 ให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน เป็นขั้นตอนเสริมสร้างขวัญ ที่ผู้ทำหน้าที่นิเทศจะต้องใช้เทคนิคหรือกลวิธีหรือทักษะที่ละเอียดอ่อน ที่มีประสิทธิภาพ (เทคนิควิธีการนิเทศทางอ้อม ของ นิพนธ์ ไทยพานิช ดังนี้ คือ ผู้นิเทศจะต้องพูดน้อย ฟังมาก ยอมรับและใช้ความคิดของครูให้เป็นประโยชน์ต่อการนิเทศ ใช้คำถามช่วยคลี่คลายทำให้กระจ่างชัดเจนขึ้น ให้คำยกย่อง ชมเชยในผลงานของครู หลีกเลี่ยงการให้คำแนะนำโดยตรง หากจำเป็นควรเสนอทางเลือกให้หลาย ๆ วิธี เพื่อให้ครูเลือกวิธีการที่เหมาะสมเอง การสนับสนุนครูคำพูด และ การยอมรับและใช้ความรู้ดีของครูให้เป็นประโยชน์ หรือ ใช้แซนวิช เทคนิค ของ Bittle ดังนี้ ชมเชย ยกย่อง ยอมรับในผลงานที่ประสบความสำเร็จของครู อภิปราย-พูดคุยถึงพฤติกรรมที่ควรปรับปรุงแก้ไขเพียงเล็กน้อย สรุปผลงาน แนะนำวิธีแก้ไข ให้กำลังใจครูซ้ำอีก เพื่อจะได้เกิดพลังในการนำข้อเสนอแนะไปปฏิบัติให้เกิดผล) ประกอบกับต้องมีศิลปะในการพูดผนวกกับการใช้จิตวิทยาในการให้คำปรึกษาซึ่งไม่ควรให้มากเกินไปและไม่ควรให้ในสิ่งที่เป็นการข่มขู่ ผู้นิเทศจะต้องเลือกเฉพาะพฤติกรรมที่คาดคะเนว่าครูจะสามารถปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงได้เท่านั้น การให้ข้อมูลป้อนกลับ ต้องคำนึงสัมพันธภาพทางวิชาชีพที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของพฤติกรรม ดังต่อไปนี้ คือ ต้องเกิดจากความต้องการของครู มุ่งพัฒนาทักษะวิชาชีพ ร่วมมือกัน ในฐานะเพื่อนร่วมวิชาชีพ มุ่งเฉพาะพฤติกรรมการเรียนการสอนไม่ใช่บุคลิกภาพของครู ครูมีความพร้อมที่จะรับ สถานที่และจังหวะเวลาที่เหมาะสม ครูมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน อย่าให้มากเกินไป หลีกเลี่ยงการใช้คำนิยมส่วนตัว ให้ในลักษณะเชิญชวน ไม่ใช่การวัดผลการสอนของครู อยู่บนพื้นฐานของการนิเทศทางอ้อม ประชาธิปไตยเสมอภาคจริงใจ ให้เกียรติกัน ยอมรับซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 9 วางแผนการสอนและการนิเทศการสอนต่อเนื่อง เป็นการเริ่มต้นวัฏจักรของกระบวนการนิเทศอีกรอบหนึ่ง เพื่อให้ครู และผู้นิเทศมีโอกาสทบทวนกระบวนการเรียนการสอนร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง และมีโอกาสเลือกพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ประสบความสำเร็จไปในการสอนครั้งต่อไป รวมทั้งเลือกพฤติกรรมการเรียนการสอนที่ควรปรับปรุงในวัฏจักรเก่าไปร่วมกันศึกษาหาแนวทางและวางแผนในการปรับปรุง โดยการนำไปทดลองสอนและสังเกตการสอนอีกครั้งหนึ่งในวัฏจักรใหม่ เทคนิคในการนิเทศของผู้นิเทศและความมุ่งมั่นของผู้รับการนิเทศจะนำไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพ (Professional Teacher)

จากกระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนาสรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนา ประกอบด้วย คู่สัญญาตกลงร่วมกัน การวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน การกำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา การวางแผนการสอนและผลิตสื่อ การวางแผนการนิเทศการสอน การสอนและสังเกตการสอน การวิเคราะห์ผลการสอนและผลการสังเกตการสอน การให้

ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน และวางแผนการสอนและการนิเทศการสอนต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาสรุปกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ตามประเด็นที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ขึ้นตอน 5 ขึ้นตอน คือ 1) การสร้างและกำหนดจุดพัฒนา 2) การเสนอโครงการ 3) การสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการปฏิบัติ 4) การปฏิบัติ และ 5) การประเมินผลการนิเทศ ดังนี้

1. ขึ้นตอนการสร้างและกำหนดจุดพัฒนา เป็นการสำรวจปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา และกำหนดจุดที่จะพิจารณาในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยด้านการเขียนของนักเรียน

2. ขึ้นตอนการสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการปฏิบัติ เป็นการให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ฝึกอบรมให้ความรู้ครู การประชุมครูเพื่อสร้างข้อตกลงแนวทางการปฏิบัติร่วมกันก่อนการพัฒนาและเขียนโครงการ รวมทั้งประเมินโครงการพัฒนาสมรรถนะการประเมินต่อสภาพจริง

3. ขึ้นตอนการเสนอโครงการ เป็นการเสนอโครงการโครงการพัฒนาสมรรถนะการของนักเรียนต่อผู้บริหาร โรงเรียนเรื่องความสามารถในการอ่าน เรื่องการอ่านตามอักขรวิธีที่กำหนด และความเข้าใจในการอ่าน โดยโครงการของครูผู้สอน ได้รับคำแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขจนสมบูรณ์จากผู้นิเทศ ภายในและผู้นิเทศจากภายนอก

4. ขึ้นตอนการปฏิบัติ เป็นการดำเนินการนิเทศการประชุมครูและผู้นิเทศ ผู้นิเทศและครูปฏิบัติการณ์การสอนโดยมีการประชุมก่อนการสังเกตการสอน ปฏิบัติการสังเกตการสอน วิเคราะห์ข้อมูลการสังเกตการณ์สอน ดำเนินการนิเทศ

5. ขึ้นตอนการประเมินผลการนิเทศ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยประเมินผลว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเครื่องมือเก็บรวบรวมการวัดการพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนการสอนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทย วัดสมรรถนะทางการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนและผู้นิเทศ

หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2551

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ความนำ

ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้

ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ คู่ชาติไทยตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ความสำคัญ ธรรมชาติ และลักษณะเฉพาะ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้ต้องมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง

1. การอ่าน การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่าง ๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. การเขียน การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่าง ๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ข้อความ รายงานชนิดต่างๆ การเขียนตามจินตนาการวิเคราะห์ วิจัย และเขียนเชิงสร้างสรรค์

3. การฟัง การดู และการพูด การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ

4. หลักการใช้ภาษาไทย ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศ ในภาษาไทย

5. วรรณคดีและวรรณกรรม วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิดคุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของไทย ซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษา เพื่อให้เกิดความซาบซึ้ง และภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

สาระและมาตรฐานการเรียนรู้

สาระที่ 1 การอ่าน

มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดเพื่อนำไปใช้ตัดสินใจ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน

มาตรฐาน ท 2.1 ใช้กระบวนการเขียนเขียนสื่อสาร เขียนเรียงความ ข้อความ และเขียนเรื่องราวในรูปแบบต่าง ๆ เขียนรายงานข้อมูลสารสนเทศและรายงานการศึกษาค้นคว้าอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด

มาตรฐาน ท 3.1 สามารถเลือกฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ และพูดแสดงความรู้ ความคิด และความรู้สึกในโอกาสต่างๆ อย่างมีวิจารณญาณและสร้างสรรค์

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย

มาตรฐาน ท 4.1 เข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงของภาษา และพลังของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา และรักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม

มาตรฐาน ท 5.1 เข้าใจและแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมไทย อย่างเห็นคุณค่าและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

คุณภาพผู้เรียน

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. อ่านออกเสียงคำ คำคล้องจอง ข้อความ เรื่องสั้นๆ และบทหรือกรอนง่ายๆ ได้ถูกต้อง คล่องแคล่ว เข้าใจความหมายของคำและข้อความที่อ่าน ตั้งคำถามเชิงเหตุผล ลำดับเหตุการณ์คาดคะเน เหตุการณ์ สรุปความรู้ข้อคิดจากเรื่องที่อ่าน ปฏิบัติตามคำสั่ง คำอธิบายจากเรื่องที่อ่านได้เข้าใจ ความหมายของข้อมูลจากแผนภาพ แผนที่ และแผนภูมิ อ่านหนังสืออย่างสม่ำเสมอ และมีมารยาทในการอ่าน
2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัด เขียนบรรยาย บันทึกประจำวัน เขียนจดหมายลาครู เขียนเรื่องเกี่ยวกับประสบการณ์ เขียนเรื่องตามจินตนาการและมีมารยาทในการเขียน
3. เล่ารายละเอียดและบอกสาระสำคัญ ตั้งคำถาม ตอบคำถาม รวมทั้งพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู พูดสื่อสารเล่าประสบการณ์และพูดแนะนำ หรือพูดเชิญชวนให้ผู้อื่น ปฏิบัติตาม และมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด
4. สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ความแตกต่างของคำและพยางค์ที่ของคำ ในประโยค มีทักษะการใช้พจนานุกรมในการค้นหาความหมายของคำ แต่งประโยคง่าย ๆ แต่งคำคล้องจอง แต่งคำขวัญ และเลือกใช้ภาษาไทยมาตรฐานและภาษาถิ่นได้เหมาะสมกับกาลเทศะ
5. เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่านวรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน แสดงความคิดเห็นจากวรรณคดีที่อ่าน รู้จักเพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ซึ่งเป็นวัฒนธรรมของท้องถิ่น ร้องบทหรือเล่นสำหรับเด็กในท้องถิ่น ท่องจำบทอาขยานและบทหรือกรอนที่มีคุณค่าตามความสนใจได้

จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง อธิบายความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัยของคำ ประโยค ข้อความ ส่วนวนโวหาร จากเรื่องที่อ่านเข้าใจ คำแนะนำ คำอธิบายในกลุ่มข้อความต่าง ๆ แยกแยะข้อคิดเห็นและข้อเท็จจริง รวมทั้งจับใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านและนำความรู้ ความคิดจากเรื่องที่อ่านไปตัดสินใจแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้มีมารยาท และมีนิสัยรักการอ่าน และเห็นคุณค่าสิ่งที่อ่าน

2. มีทักษะในการคัดลายมือตัวบรรจงเต็มบรรทัดและครึ่งบรรทัด เขียนสะกดคำ แต่งประโยคและเขียนข้อความ ตลอดจนเขียนสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำชัดเจนเหมาะสม ใช้แผนภาพ โครงเรื่องและแผนภาพความคิด เพื่อพัฒนางานเขียน เขียนเรียงความ ย่อความ จดหมายส่วนตัว กรอกแบบราชการต่าง ๆ เขียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็น เขียนเรื่องตามจินตนาการอย่างสร้างสรรค์ และมีมารยาทในการเขียน

3. พูดย่อหรือสรุปจากเรื่องที่ฟัง และดู เล่าเรื่องย่อหรือสรุปจากเรื่องที่ฟัง และดู ตั้งคำถาม ตอบคำถามจากเรื่องที่ฟังและดู รวมทั้งประเมินความน่าเชื่อถือจากการฟังและดู โฆษณา อย่างมีเหตุผล พูดย่อตามลำดับขั้นตอนเรื่องต่างๆ อย่างชัดเจน พูดย่อรายงานหรือประเด็นสั้นๆ จากการฟัง การดู การสนทนา และพูดโน้มน้าวได้อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการดูและพูด

4. สะกดคำและเข้าใจความหมายของคำ ส่วนวน คำพังเพยและสุภาษิต รู้และเข้าใจชนิด และหน้าที่ของคำในประโยค ชนิดของประโยค และคำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย ใช้คำราชาศัพท์ และคำสุภาพได้อย่างเหมาะสม แต่งประโยค แต่งบทร้อยกรองประเภทกลอนสี่กลอนสุภาพ และกาพย์ยานี 11

5. เข้าใจและเห็นคุณค่าวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน เล่านิทานพื้นบ้าน ร้องเพลงพื้นบ้านของท้องถิ่น นำข้อคิดเห็นจากเรื่องที่อ่านไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และท่องจำบทอาขยานตามที่กำหนดได้

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะได้ถูกต้อง เข้าใจความหมายโดยตรงและความหมายโดยนัย จับใจความสำคัญและรายละเอียดของสิ่งที่อ่าน แสดงความคิดเห็นและข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน และเขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด ย่อความ เขียนรายงานจากสิ่งที่อ่านได้ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ อย่างมีเหตุผล ลำดับความอย่างมีขั้นตอนและความเป็นไปได้ของเรื่องที่อ่าน รวมทั้งประเมินความถูกต้องของข้อมูลที่ใช้สนับสนุนจากเรื่องที่อ่าน

2. เขียนสื่อสารด้วยลายมือที่อ่านง่ายชัดเจน ใช้ถ้อยคำได้ถูกต้องเหมาะสมตามระดับ ภาษาเขียนคำขวัญ คำคม คำอวยพรในโอกาสต่างๆ โฆษณา คติพจน์ สุนทรพจน์ ชีวประวัติ

อัตชีวประวัติและประสบการณ์ต่าง ๆ เขียนย่อความ จดหมายกิจธุระ แบบกรอกสมัครงาน เขียนวิเคราะห์ วิจารณ์และแสดงความรู้ความคิดหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล ตลอดจนเขียนรายงานการศึกษาค้นคว้าและเขียนโครงการ

3. พุดแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ประเมินสิ่งที่ได้จากการฟังและดู นำข้อคิดไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พุดรายงานเรื่องหรือประเด็นที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบ มีศิลปะในการพุด พุดในโอกาสต่าง ๆ ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และพุดโน้มน้าวอย่างมีเหตุผลน่าเชื่อถือ รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพุด

4. เข้าใจและใช้คำราชาศัพท์ คำบาลีสันสกฤต คำภาษาต่างประเทศอื่น ๆ คำทับศัพท์ และศัพท์บัญญัติในภาษาไทย วิเคราะห์ความแตกต่างในภาษาพุด ภาษาเขียน โครงสร้างของประโยค รวมประโยคซ้อน ลักษณะภาษาที่เป็นทางการ กึ่งทางการและไม่เป็นทางการ และแต่งบทร้อยกรอง ประเภทกลอนสุภาพ กาพย์ และโคลงสี่สุภาพ

5. สรุปรื่องวรรณคดีและวรรณกรรมที่อ่าน วิเคราะห์ตัวละครสำคัญ วิถีชีวิตไทย และคุณค่าที่ได้รับจากวรรณคดีวรรณกรรมและบทอาขยาน พร้อมทั้งสรุปความรู้ข้อคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6

1. อ่านออกเสียงบทร้อยแก้วและบทร้อยกรองเป็นทำนองเสนาะ ได้ถูกต้องและเข้าใจ ดีความ แปลความ และขยายความเรื่องที่อ่านได้ วิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่าน แสดงความคิดเห็นโต้แย้ง และเสนอความคิดใหม่จากการอ่านอย่างมีเหตุผล คาดคะเนเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน เขียนกรอบแนวคิด ผังความคิด บันทึกรายงานย่อความ และเขียนรายงานจากสิ่งที่อ่าน สังเคราะห์ ประเมินค่าและนำความรู้ ความคิดจากการอ่านมาพัฒนาตน พัฒนาการเรียน และพัฒนาความรู้ทางอาชีพ และนำความรู้ความคิดไปประยุกต์ใช้แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต มีมารยาทและมีนิสัยรักการอ่าน

2. เขียนสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้ภาษาได้ถูกต้องตรงตามวัตถุประสงค์ ย่อความ จากสื่อที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่หลากหลาย เรียงความแสดงแนวคิดเชิงสร้างสรรค์โดยใช้โวหารต่าง ๆ เขียนบันทึก รายงานการศึกษาค้นคว้าตามหลักการเขียนทางวิชาการ ใช้ข้อมูลสารสนเทศในการอ้างอิง ผลงานของตนเองในรูปแบบต่างๆ ทั้งสารคดีและบันเทิงคดี รวมทั้งประเมินงานเขียนของผู้อื่นและนำมาพัฒนางานเขียนของตนเอง

3. ตั้งคำถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่ฟังและดู มีวิจรรณญาณในการเลือก เรื่องที่ฟังและดู วิเคราะห์วัตถุประสงค์ แนวคิด การใช้ภาษา ความน่าเชื่อถือของเรื่องที่ฟังและดู ประเมินสิ่งที่ฟังและดูแล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต มีทักษะการพุดในโอกาสต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางการ

และไม่เป็นทางการโดยใช้ภาษาที่ถูกต้อง พูดแสดงทรรศนะโต้แย้ง โน้มน้าว และเสนอแนวคิดใหม่อย่างมีเหตุผล รวมทั้งมีมารยาทในการฟัง ดู และพูด

4. เข้าใจธรรมชาติของภาษา อิทธิพลของภาษา และลักษณะของภาษาไทย ใช้คำและกลุ่มคำสร้างประโยคได้ตรงตามวัตถุประสงค์ แต่งคำประพันธ์ประเภท กาพย์ โคลง ร่ายและฉันทใช้ภาษาได้เหมาะสมกับกาลเทศะและใช้คำราชาศัพท์และคำสุภาพได้อย่างถูกต้อง วิเคราะห์หลักการสร้างคำในภาษาไทย อิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทยและภาษาถิ่น วิเคราะห์และประเมินการใช้ภาษาจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

5. วิเคราะห์วิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรมตามหลักการวิจารณ์วรรณคดีเบื้องต้น รู้และเข้าใจลักษณะเด่นของวรรณคดี ภูมิปัญญาทางภาษาและวรรณกรรมพื้นบ้าน เชื่อมโยงกับการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และวิถีไทย ประเมินคุณค่าด้านวรรณศิลป์ และนำข้อคิดจากวรรณคดีและวรรณกรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

จากหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2551 สรุปได้ว่าหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ได้เน้นภาษาไทยให้เป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรมกิจการงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบวนการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

หลักการสอนภาษาไทย

การแนะนำคำต่าง ๆ พร้อมท่าทางประกอบควรพูดแนะนำ 3-5 ครั้ง ให้ผู้เรียนจดจำได้ อย่ารีบร้อนให้ผู้เรียนพูด ครูควรแน่ใจว่าผู้เรียนสามารถฟังได้ดี เรียกว่า หูกระดิก ฟังจนจับใจความเสียที่ครูเปล่งชัดเจนดีแล้ว จึงเริ่มสอนขั้นตอนต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

วิธีสอน 5 ขั้นตอน

1. เริ่มสอนการฟังก่อน ถ้าเป็นเด็กควรเริ่มหัดฟังสิ่งต่าง ๆ จากง่าย ๆ รอบตัวก่อน เช่น เสียงไก่ขัน เสียงนกร้อง เสียงน้ำตก เสียงรถยนต์ แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่ควรเริ่มฟังเป็นคำ ๆ ประกอบท่าทาง ควรสอนการฟังสอดแทรกวันละ 15-20 นาที และควรสอนคำวันแรกไม่เกิน 10 คำ (เข้า 5 คำ ปาย 5 คำ) วันหนึ่งถ้าสอนมากเกินไปจะจำไม่ได้เลยเพราะสับสน วันที่สองและวันต่อ ๆ มา ก็เพิ่มศัพท์ขึ้นเรื่อย ๆ วันแรก 10 คำ วันที่สอง 10 คำใหม่ (บวก 10 คำวันแรก สอนทบทวน) เพราะฉะนั้นวันที่สองจะได้รู้

คำศัพท์ 20 คำ วันที่สามและสี่เพิ่มคำศัพท์ขึ้นเรื่อย ๆ จนครอบคลุมวงคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (สำหรับผู้ไม่รู้หนังสือ ควรสอนประมาณ 600 คำ)

2. ฟีกสอนการพูด ให้ฟีกสอนพูดจากสิ่งใกล้ตัวผู้เรียนก่อน ได้แก่ คำทักทาย สวัสดี ขอโทษ ขอบคุณครับ (ค่ะ) ต่อมาให้รู้จักพูดชื่อครูและชื่อตนเอง พูดเกี่ยวกับอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น หน้า ผม ตา จมูก มือ เท้า แขน ขา และอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ยืน เดิน นั่ง นอน วิ่ง ต่อมาให้ผู้เรียนสามารถ เรียกชื่อวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ในโรงเรียน เช่น สมุด ดินสอ ปากกา ขางลบ ไม้บรรทัด หน้าต่าง ประตู โต๊ะ เก้าอี้ กระดานดำ กระดาษ ฟีกสอนพูดเป็นคำก่อน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ จับคู่คำที่พูดและภาพได้

3. ฟีกอ่าน อาจฟีกอ่านได้หลายวิธี แล้วแต่ความพร้อมของผู้เรียน ครูบางคนอาจฟีกอ่าน จากตัวอักษร เริ่มจาก ก ไปจนถึง ฮ แต่ให้สอนอ่านวันละ 5-10 ตัว พอครบ 4 วัน สอนเสร็จหมด 44 ตัวอักษร วันที่ 5 ก็ให้ทบทวนตัวอักษรทั้งหมด โดยชี้แบบไม่เรียงตัว แต่ถ้าจะให้สนุกต้องร้องเพลง ประกอบจะทำให้จำได้ดี

อาจฟีกอ่านจากคำจากภาพ เช่น ไม้ ไข่ ขวด กล้วย กระจก ภูเขา จนถึงนกสูง วิธีนี้ ผู้ใหญ่อาจจะชอบที่สำคัญต้องสังเกตว่าถ้าเด็กและผู้ใหญ่มาเรียนด้วยกัน ต้องอย่าให้ผู้ใหญ่รู้สึกอาย มิฉะนั้น การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะไม่ประสบความสำเร็จ

ต่อมาฟีกอ่านประโยค และอ่านเรื่อง ตามลำดับ แต่ครูของตระหนักไว้เสมอว่าครูต้องเป็นต้นแบบอ่านให้ฟังก่อน 2-3 ครั้ง แล้วจึงให้ทุกคนอ่านพร้อมกันทั้งห้อง ครูสุ่มอาสาสมัคร 2-3 คน ออกมาอ่าน : ขึ้น แล้วให้ทุกคนอ่านพร้อมกันทั้งห้องโดยครูไม่อ่านนำให้ทุกคนอ่านเองตามที่ครูชี้ให้อ่าน และถ้าครูมีเวลาอาจให้ฟีกฝึนอนเป็นรายบุคคล

4. ฟีกเขียนเริ่มตั้งแต่ฟีกเขียนพยัญชนะก ถึง ฮ ซึ่งวิธีนี้มีกนิขมกันอย่างแพร่หลาย หรืออาจลงฟีกหัดเขียนโดยเน้นเขียนตัวที่ฟีกง่ายก่อนก็ได้ หรือตัวที่เขียนคล้าย ๆ กันก่อน เพราะฟีกเขียนง่าย และเป็นรูปแบบใกล้เคียงกัน

จากหลักการสอนภาษาไทยสรุปได้ว่าหลักการสอนภาษาไทยมีวิธีสอน 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย เริ่มสอนการฟังก่อน การฟีกสอนการพูด การฟีกอ่าน การฟีกเขียนเริ่มตั้งแต่ฟีกเขียน

ทักษะการอ่าน

ความสำคัญของการอ่าน

การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนโต และจนกระทั่งถึงวัยชรา การอ่านทำให้รู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันเป็นโลกของข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทั่วโลก ทำให้ผู้อ่านมีความสุข มีความหวัง และมีความอยากรู้อยากเห็น อันเป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน การอ่านมีประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาการศึกษา พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคน

ทันสมัย ทันทต่อเหตุการณ์ และมีความอยากรู้อยากเห็น การที่จะพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรืองก้าว ได้ต้องอาศัยประชาชนที่มีความรู้ความสามารถ ซึ่งความรู้ต่าง ๆ ก็ได้มาจากการอ่านนั่นเอง ซึ่งมีผู้ให้ กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านไว้ดังนี้

ปรีชา หิรัญประดิษฐ์ (2552 : 14) ได้กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญคือการแปลความหมาย ของตัวอักษรที่อ่านออกมาเป็นความรู้ความคิด และเกิดความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านตรงกับเรื่องราว ที่ผู้เขียนเขียน ผู้อ่านสามารถนำความรู้ ความคิด หรือสาระจากเรื่องราวที่อ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ การ อ่านจึงมีความสำคัญ ดังนี้

1. การอ่านเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน จำเป็นต้องอ่านหนังสือเพื่อการศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ
2. การอ่านเป็นเครื่องมือช่วยให้ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ เพราะสามารถ นำความรู้ที่ได้จากการอ่านไปพัฒนางานของตนได้
3. การอ่านเป็นเครื่องมือสืบทอดทางวัฒนธรรมของคนรุ่นต่อ ๆ ไป
4. การอ่านเป็นวิธีการส่งเสริมให้คนมีความคิดอ่านและฉลาดรอบรู้ เพราะประสบการณ์ ที่ได้จากการอ่านเมื่อเก็บสะสมเพิ่มพูนนานวันเข้า ก็จะทำให้เกิดความคิด เกิดสติปัญญา เป็นคนฉลาด รอบรู้ได้
5. การอ่านเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เป็นวิธีหนึ่งในการแสวงหา ความสุขให้กับตนเองที่ง่ายที่สุด และได้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุด
6. การอ่านเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เป็นคนที่มีสมบูรณ์ทั้งด้านจิตใจและ บุคลิกภาพ เพราะเมื่ออ่านมากย่อมรู้มาก สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข
7. การอ่านเป็นเครื่องมือในการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง ศาสนา ประวัติศาสตร์ และสังคม
8. การอ่านเป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาระบบการสื่อสารและการใช้เครื่องมือทาง อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ

ฉวีวรรณ คูหาภินนธ์ (2549 : 11) ได้กล่าวว่า การอ่านนั้นเป็นสิ่งสำคัญในการที่เราจะ พัฒนาคุณภาพชีวิต จะดีขึ้นและ สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพราะการอ่านเป็นปัจจัยในการพัฒนาบุคคล ช่วยให้ เกิดความงอกงามของสติปัญญา จะทำให้เรารู้จักคิด เปิดโลกทัศน์ให้กว้าง จะทำให้ผู้อ่านเปิด ความสนุกสนานและความบันเทิงทางใจการอ่านยังสามารถทำให้คนไปพัฒนา ประเทศได้ด้วย

Mortimer J. Adler (อ้างถึงใน ฉวีวรรณ คูหาภินนธ์, 2549 : 11) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะการอ่านเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคคล ช่วยให้ เกิดความงอกงาม ทางสติปัญญา และมีส่วนผลักดันให้สังคมเจริญก้าวหน้าไปได้เร็วขึ้น การอ่านทำให้คนฉลาด รู้จักคิด

และมีโลกทัศน์กว้าง ยิ่งในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นยุคข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน มีความรู้ใหม่ๆเกิดขึ้นมากมายที่จะช่วยให้การดำรงชีวิตของมนุษย์สะดวกสบาย มีความปลอดภัยและมีความสุข การอ่านเป็นสิ่งสำคัญมากและเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องทำอย่างสม่ำเสมอ เพราะการอ่านได้ดีหรือไม่ดี อ่านช้าหรือเร็ว ย่อมมีผลกระทบ โดยตรงต่อประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ต่อการเป็นนักอ่านที่มีคุณภาพ

จากความสำคัญของการอ่าน สรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต การอ่านเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เป็นวิธีหนึ่งในการแสวงหาความสุขให้กับตนเองที่ง่ายที่สุด และได้ประโยชน์คุ้มค่าที่สุดเพราะการอ่านเป็นปัจจัยในการพัฒนาบุคคล ช่วยให้เกิดความองกวมของสติปัญญา จะทำให้เรารู้จักคิด เปิดโลกทัศน์ให้กว้าง4 จะทำให้ผู้อ่านเปิด ความสนุกสนาน และความบันเทิงทางใจการอ่านยังสามารถทำให้คนไปพัฒนาประเทศได้ด้วย

ความหมายของการอ่าน

การอ่านเป็นพฤติกรรมการรับสารที่สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการฟัง ปัจจุบันมีผู้รู้ นักวิชาการและนักเขียนนำเสนอความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและงานสร้างสรรค์ ตีพิมพ์ในหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ มาก นอกจากนี้แล้วข่าวสารสำคัญ ๆ หลังจากนำเสนอด้วยการพูด หรืออ่านให้ฟังผ่านสื่อต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะตีพิมพ์รักษาไว้เป็นหลักฐานแก่ผู้อ่านในชั้นหลัง ๆ ความสามารถในการอ่านจึงสำคัญและจำเป็นยิ่งต่อการเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคมปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าองค์การระดับนานาชาติ เช่น องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) จะใช้ความสามารถในการรู้หนังสือของประชากรประเทศต่าง ๆ เป็นดัชนีวัดระดับการพัฒนาของประเทศนั้น ๆ ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความหรือความหมายของการอ่านไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

กำชัย ทองหล่อ (2552 : 11) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนยุ่งยาก ยังมีความหมายที่แน่นอน อาจเรียกได้ว่าเป็นทุกสิ่งทุกอย่างจากคำที่จำได้ไปสู่ความนึกคิดต่าง ๆ การอ่านของแต่ละบุคคลย่อมแตกต่างกันไปตามสภาพของร่างกายสติปัญญาและอารมณ์ ในการอ่านข้อความเหมือนกัน บุคคลสองคนจะมีความคิดต่างกัน

มณิรัตน์ สุกโชติรัตน์ (2547 : 18) การอ่าน คือ กระบวนการที่ผู้อ่านรับรู้อารมณ์ซึ่งเป็นความรู้ ความคิด ความรู้สึก และความคิดเห็นที่ผู้เขียนถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การที่ผู้อ่านจะเข้าใจสารได้มากน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และความสามารถในการใช้ความคิด

Mortimer J. Adler (อ้างถึงใน มณิรัตน์ สุกโชติรัตน์, 2547 : 19) กล่าวว่า การอ่าน หมายถึง กระบวนการตีความหมายหรือสร้างความเข้าใจจากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์อื่น ๆ

Ruth Tooze (อ้างถึงใน กำชัย ทองหล่อ, 2552 : 12) ได้กำหนดความหมายของการอ่านไว้ โดยสรุปว่าการอ่าน หมายถึง การเข้าสู่แหล่งสำหรับการมีชีวิตอยู่และการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ การก่อให้เกิด

ความจรรโลงใจและจิตใจที่ดี การอ่านเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดในด้านศิลปะเกี่ยวกับภาษาศาสตร์ ซึ่งมี 4 ประการ คือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน การอ่านเป็นการช่วยส่งเสริมตัวเอง เป็นการปรับปรุงตัวเอง ช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การอ่านเป็นการส่งเสริมอารมณ์ของ แต่ละคนให้สัมพันธ์กับผู้อื่นในโลก เป็นการปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับผู้อื่นได้

จากความหมายของการอ่าน สรุปได้ว่าการอ่านเป็นกระบวนการค้นหาความหมาย ในสิ่งที่อ่าน เป็นกระบวนการจับใจความจากสิ่งที่อ่าน เป็นกระบวนการที่จะเข้าใจภาษาเขียน เป็นกระบวนการถอดความจากภาษาเขียนมาเป็นภาษาในความคิด เป็นทักษะที่รวมทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ได้แก่ ทักษะในการคิด และทักษะทางไวยากรณ์ คือ ด้านเสียงศัพท์ โครงสร้าง และความหมาย และเป็นกระบวนการค้นหาความหมายในสิ่งพิมพ์หรือข้อเขียน จับใจความ ดีความ เพื่อพัฒนาตนเองทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม

จุดมุ่งหมายของการอ่าน

ในการอ่านในแต่ละครั้ง แต่ละคนย่อมมีจุดประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการอ่านแตกต่างกันออกไป มีผู้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

กำชัย ทองหล่อ (2552 : 17) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการอ่านไว้ดังนี้

1. อ่านเพื่อความเพลิดเพลิน
2. อ่านเพื่อได้เนื้อหาช่วยให้เกิดการเรียนรู้
3. เพื่อความเข้าใจตัวเองและผู้อื่น
4. เพื่อสร้างจินตนาการ
5. ปลุกใจให้กล้าหาญต่อสู้ชีวิตต่อไปตามเรื่องที่อ่าน
6. อ่านเพื่อวิจารณ์หรือปฏิบัติตนหนังสือ

ฉวีวรรณ คูหาภินนทร์ (2549 : 11-12) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ของการอ่าน โดยย่อ มี 3 ประการดังนี้

1. อ่านเพื่อรู้ อาจแบ่งออกเป็น เพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งโดยย่อและโดยละเอียด อ่านเพื่อต้องการข่าวสาร ข้อเท็จจริง หรือเพื่อตำรับตำราทั่วไป อ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าเป็นพิเศษ เพื่อต้องการประโยชน์เรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และอ่านเพื่อหา ข้อมูลประมวลเข้าเอามาทำวิจัยเผยแพร่ในหมู่นักวิชาการ อันจะเป็นประโยชน์แก่ชาติในส่วนร่วม

2. อ่านเพื่อความสนุกสนานบันเทิงใจให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นการพักผ่อนคลาย ความเคร่งเครียดจากงานประจำ ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี นวนิยายเรื่องสั้น หรือ เรื่องระดับถึงขนาดเป็นวรรณกรรมและวรรณคดีต่าง ๆ

3. อ่านเพื่อสังคม หรือให้สังคมยอมรับ เรื่องนี้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางแล้วว่าคนรักหนังสือ หรือผู้รักการอ่านเป็นคนที่น่าคบ อาจเข้ากับคนต่างชั้นต่างระดับได้ง่าย ยิ่งเป็นคนที่มีความรู้จริง ๆ จากการอ่านการฟังและไม่มีนิสัยเลวร้ายอย่างอื่น โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวทำให้มีความรู้กว้างขวาง มีทัศนคติที่สมัย คุยกับใคร ๆ ก็รู้เรื่อง อาจแสดงความคิดเห็นให้เป็นที่น่าเชื่อถือเป็นคนที่มีความค่าต่อหมู่คณะและต่อสังคม ทั้งสังคมเฉพาะกลุ่มและสังคมในประชาชาติอีกด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 9) ได้กล่าวว่า การอ่านมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

1. อ่านเพื่อความรู้ ได้แก่ การอ่านจากหนังสือตำราทางวิชาการ สารคดีทางวิชาการ การวิจัยประเภทต่าง ๆ หรือการอ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ควรอ่านอย่างหลากหลาย เพราะความรู้ในวิชาหนึ่ง อาจนำไปช่วยเสริมในอีกวิชาหนึ่งได้

2. อ่านเพื่อความบันเทิง ได้แก่ การอ่านจากหนังสือประเภทสารคดีท่องเที่ยว นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล การ์ตูน บทประพันธ์ บทเพลง แม้จะเป็นการอ่านเพื่อความบันเทิง แต่ผู้อ่านจะได้รับความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในเรื่องด้วย

3. อ่านเพื่อทราบข่าวสารความคิด ได้แก่ การอ่านจากหนังสือประเภทบทความ บทวิจารณ์ ข่าว รายงานการประชุม ถ้าจะให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต้องเลือกอ่านให้หลากหลาย ไม่เจาะจงอ่านเฉพาะสื่อที่นำเสนอตรงกับความคิดของตน เพราะจะทำให้ได้มุมมองที่กว้างขึ้น ช่วยให้มีเหตุผลอื่น ๆ มาประกอบการวิจารณ์ วิเคราะห์ ได้หลายมุมมองมากขึ้น

4. อ่านเพื่อจุดประสงค์เฉพาะทางแต่ละครั้ง ได้แก่ การอ่านที่ไม่ได้เจาะจง แต่เป็นการอ่านในเรื่องที่ตนสนใจหรืออยากรู้ เช่น การอ่านประกาศต่าง ๆ การอ่านโฆษณา แผ่นพับประชาสัมพันธ์ สลากยา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง ข่าวกีฬา การอ่านประเภทนี้มักใช้เวลาไม่นาน ส่วนใหญ่เป็นการอ่านเพื่อให้ได้ความรู้และนำไปใช้หรือนำไปเป็นหัวข้อสนทนา เชื่อมโยงการอ่าน ผู้การวิเคราะห์ และคิดวิเคราะห์บางครั้งก็อ่านเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

จากจุดมุ่งหมายของการอ่านที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าจุดมุ่งหมายในการอ่าน เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านประสบความสำเร็จในการอ่าน ดังนั้นผู้อ่านจึงควรตั้งจุดมุ่งหมายในการอ่านทุกครั้ง เพื่อให้การอ่าน บรรลุวัตถุประสงค์ตามความต้องการ และพัฒนาความสามารถให้แก่ผู้อ่าน

ประโยชน์ของการอ่าน

ศรีรัตน์ เจริญกลิ่นจันทร์ (2547 : 6) ได้กล่าวว่าการอ่านมีประโยชน์ ดังนี้

1. เป็นการสนองความต้องการของมนุษย์
2. ทำให้มนุษย์เกิดความรู้ ทักษะต่าง ๆ ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิชาชีพ
3. ทำให้มนุษย์เกิดความคิดสร้างสรรค์ ความเพลิดเพลินบันเทิงใจและเกิดความมั่นคงใจ
4. เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

5. ทำให้มนุษย์ทันต่อเหตุการณ์ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ของโลก
6. เป็นการส่งเสริมสุขภาพของมนุษย์
7. ช่วยให้มีมนุษย์แก้ปัญหาสังคม การเมือง เศรษฐกิจและปัญหาส่วนตัว

คุณสมบัตินักอ่านที่ดี (ฉวีลักษณ์ บุญยะกาญจน, 2547 : 112-113)

1. มีนิสัยรักการอ่าน
2. มีจิตใจกว้างขวางพร้อมที่จะอ่านหนังสือที่ดีมีคุณค่าได้ทุกประเภท
3. มีเจตคติที่ดีต่อการอ่านและเรื่องที่อ่าน
4. หมั่นหาเวลาหรือจัดเวลาสำหรับการอ่านให้กับตนเองทุกวันอย่างสม่ำเสมอ
5. เป็นคนรักหนังสือและแสวงหาหนังสือที่ดีอ่านอยู่เสมอ
6. มีความสามารถในการเลือกหนังสือที่ดีอ่าน
7. มีความอดทน มีอารมณ์หรือมีสมาธิในการอ่าน
8. มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่สมบูรณ์
9. มีความเบิกบาน แจ่มใส และปลอดโปร่งอยู่เสมอ
10. มีนิสัยใฝ่หาความรู้ ความคิด และประสบการณ์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ
11. มีทักษะในการอ่านสรุปความ วิเคราะห์ความ และวินิจฉัยความ
12. มีความคิดหรือมีวิจารณ์ญาณที่ดีต่อเรื่องที่อ่านสามารถที่จะแยกแยะข้อเท็จจริง ความถูกต้อง ความเหมาะสมต่าง ๆ และสามารถเลือกนำไปใช้ประโยชน์
13. มีนิสัยชอบจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่พบในการอ่านและเห็นว่ามีความสำคัญ
14. มีความจำดี รู้จักหาวิธีช่วยจำ และเพิ่มประสิทธิภาพของการจำ
15. มีนิสัยชอบเข้าร้านหนังสือและห้องสมุด
16. มีโอกาสหรือหาโอกาสพูดคุยกับผู้รักการอ่านด้วยกันอยู่เสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนทรรศนะในการอ่านให้แตกฉานยิ่งขึ้น
17. มีนิสัยหมั่นทบทวน ติดตาม ค้นคว้าเพิ่มเติม

จากทักษะการอ่านสรุปได้ว่า การที่ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีนั้นจำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์เดิมและความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ที่สะสมไว้ เมื่ออ่านเรื่องใหม่จึงสามารถนำเอาความรู้เดิมมาถ่ายโยงสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เพื่อเพิ่มความเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้ดียิ่งขึ้น การสะสมประสบการณ์ความรู้และคำศัพท์นั้นสามารถทำได้โดยการอ่าน ปทานุกรม พจนานุกรม เพื่อรู้ศัพท์ต่าง ๆ และอ่านให้มาก ๆ เพื่อสะสมประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้อยู่ตลอดเวลา

การพัฒนาสมรรถนะการอ่าน

การพัฒนาสมรรถนะของการอ่านผู้อ่านต้องพัฒนาการอ่านของตนอยู่เสมอ รู้วิธีเพิ่มประสิทธิภาพการอ่าน และ รู้จักแหล่งความรู้และวัสดุการอ่าน เพื่อสามารถเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงวัตถุประสงค์ของการอ่าน การพัฒนาการอ่านของตนให้มีประสิทธิภาพ คือ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์ และคณะ, 2549)

1. ควรฝึกฝนให้สามารถอ่านแตกฉาน และเข้าใจ
2. ควรอ่านหนังสือหลายๆประเภท หลายๆเล่ม ทั้งยากและง่าย
3. ฝึกฝนจนเกิดทักษะในการอ่านจับความคิดรวบยอดของผู้แต่งได้ อ่านแล้วได้แนวคิด

ใหม่ ๆ สามารถประเมินค่าข้อความที่อ่านได้ถูกต้อง

สมรรถนะในการอ่านสามารถเพิ่มพูนได้ หากผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน อ่านให้มาก อ่านให้บ่อย อ่านให้แตกฉาน ใช้ความรู้ที่ได้จากการอ่านและไตร่ตรองแล้วไปสนทนา แลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้อื่นหรือนำไปปฏิบัติด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การพูด การเขียนบันทึก การเขียนทางวิชาการ การเขียนบทความ จะช่วยให้ทักษะการอ่าน มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย

โลกในยุคปัจจุบันถือได้ว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร การอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูล เพื่อให้ผู้อ่านฉลาด รอบรู้ ทันโลก ทันเหตุการณ์ ดังนั้นผู้ที่จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมั่นคงและเป็นสุขจึงต้องเป็นนักอ่านและหมั่นพยายามฝึกฝนตนเองให้เป็นนักอ่านที่มีประสิทธิภาพ คือ สามารถทำความเข้าใจเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง จึงจะสามารถบริโภคข่าวสารและข้อมูลสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

1. การอ่านได้เร็วและเข้าใจเรื่อง

ข้อมูลและสารในปัจจุบันมีมากมาย ยิ่งผู้อ่านสามารถอ่านได้มากเท่าใด ก็ย่อมมีข้อมูลมากเท่านั้น การอ่านด้วยความรวดเร็ว และสามารถเข้าใจเรื่องได้ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเก็บข้อมูลจำนวนมากจากการอ่าน ดังนั้นองค์ประกอบสำคัญในการอ่าน คือ ความเร็วในการอ่าน และความเข้าใจในการอ่าน นักอ่านที่ดีจึงควรฝึกอ่านโดยคำนึงถึงความเร็วและความเข้าใจควบคู่กันไป จึงจะทำให้สมรรถนะการอ่านดียิ่งขึ้น

1.1 ความเร็วในการอ่าน ปัจจุบันหนังสือวิทยากรต่างๆ ทั้งที่เป็นสารคดีและบันเทิงคดีมีจำนวนมากขึ้นตามความเจริญของบ้านเมืองและกระแสโลก แต่ความเป็นจริงเราไม่สามารถอ่านหนังสือหน้าอ่านได้ทุกเล่ม การพัฒนาความเร็วในการอ่านจึงเป็นวิธีช่วยให้สามารถอ่านได้มากขึ้น เพราะผู้ที่สามารถอ่านได้นาทีละ 600 คำ ย่อมอ่านหนังสือได้ปริมาณมากกว่าคนที่อ่านได้นาทีละ 200 คำ การอ่านหนังสือแต่ละประเภทนั้นใช้ความเร็วในการอ่านต่างกัน การอ่านเพื่อความเข้าใจอย่างคร่าว ๆ

จะใช้เวลาน้อยกว่าการอ่านจับใจความสำคัญและการอ่านสำรวจรายละเอียด ส่วนการอ่านเพื่อศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์ใช้เวลามากที่สุด ดังนั้นนอกจากที่นักอ่านที่ดีจะต้องอ่านได้รวดเร็วแล้วจะต้องสามารถปรับความเร็วของการอ่านให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของสารที่อ่านด้วยความเร็วในการอ่านจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความแตกฉานในการอ่าน ผู้ที่อ่านหนังสือแตกฉานย่อมสามารถสะกดคำและอ่านคำได้อย่างรวดเร็ว ทั้งยังสามารถแบ่งประโยคและวรรคตอนได้ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การเข้าใจเรื่องต่อไป ดังนั้น การอ่านหนังสือให้แตกฉานจึงต้องอาศัยการหมั่นอ่านหนังสือมากๆ เมื่อมีประสบการณ์การอ่านมาก ย่อมทำให้มีความสามารถและทักษะในการอ่านได้แตกฉานยิ่งขึ้น นักอ่านที่ดีจึงต้องหมั่นฝึกฝนการอ่านอยู่เสมอ

1.2 ความเข้าใจในการอ่าน ความเข้าใจในการอ่านถือเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะขณะที่อ่านนั้น แม้ว่าผู้อ่านจะสามารถเคลื่อนสายตาอ่านตามบรรทัดอักษรได้รวดเร็วเพียงใดก็ตาม แต่ถ้าไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่อ่านได้แล้ว ก็กล่าวได้ว่าการอ่านนั้นไม่มีประสิทธิภาพความเข้าใจในการอ่านมีพื้นฐานมาจากองค์ประกอบต่อไปนี้

1.2.1 สมาธิ สมาธิในการอ่านเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ผู้อ่านต้องจดจ่ออยู่กับเรื่องที่อ่าน จิตใจไม่วอกแวกคิดเรื่องอื่นในขณะที่อ่าน เพราะจะทำให้อ่านไม่รู้เรื่อง และทำให้การอ่านช้าลงด้วย

1.2.2 จุดมุ่งหมายในการอ่าน ผู้อ่านต้องรู้จุดมุ่งหมายในการอ่าน เช่น อ่านเอาเรื่องอ่านเพื่อวิเคราะห์ แล้วปรับความเร็วในการอ่านให้เหมาะสมกับจุดประสงค์และประเภทของสารที่อ่าน โดยกำหนดเวลาในการอ่านไว้แน่นอนและพยายามอ่านให้ได้จำนวนหน้าเพิ่มขึ้น

1.3 ความเร็วในการเคลื่อนสายตา ผู้อ่านต้องฝึกการเคลื่อนไหวของสายตาให้รวดเร็วขึ้น อันเป็นกลไกสำคัญในการอ่าน ดังนั้นจึงต้องอาศัยการอ่านบ่อยๆ จะช่วยให้อ่านได้เร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง คือ จากซ้ายไปขวาและขึ้นบรรทัดใหม่ให้ถูกต้อง

1.4 ทักษะในการตีความ ผู้อ่านต้องควบคุมจิตใจให้สัมพันธ์กับการอ่าน โดยให้สิ่งที่อ่านจับใจเท่าทันกับความคิด และรับรู้เข้าใจความหมายในอัตราสูง กล่าวคือ เมื่อผู้อ่านอ่านคำใดๆ ก็ต้องเข้าใจความหมายของคำไปในตัวจึงจะทำให้อ่านได้รวดเร็วและเข้าใจความ

1.5 นิสัยการอ่านที่ดี ผู้อ่านพึงหลีกเลี่ยงพฤติกรรมกรรมการอ่านที่ไม่ดี เช่น อ่านออกเสียงพิมพ์ อ่านแล้วทำปากขมุบขมิบในขณะที่อ่านหรือ ใช้นิ้วชี้ตามตัวหนังสือที่ผ่านสายตา เพราะสิ่งเหล่านี้ทำให้การอ่านช้าลง และการปฏิบัติตนในแบบดังกล่าวทำให้สมาธิถูกแบ่งไป กระบวนการทำความเข้าใจสารจึงไม่ครบถ้วนทำให้ขาดประสิทธิภาพในการจับใจความ

2. การใช้บริบทในการอ่าน บริบท หมายถึง คำหรือความแวดล้อมเพื่อช่วยให้เข้าใจความหมาย ดังนั้นการอ่านตามบริบทจึงเป็นการอ่านโดยพิจารณาคำและข้อความแวดล้อม เพื่อช่วยให้

เข้าใจความหมายได้ชัดเจนถูกต้องยิ่งขึ้น ในการอ่านข้อความใดๆ ผู้อ่านควรสังเกตและศึกษาข้อความที่อ่านให้เข้าใจก่อน คำบางคำต้องพิจารณาจากคำหรือข้อความแวดล้อม ได้แก่ คำที่อยู่ข้างหน้าหรือคำที่อยู่ข้างหลัง ตลอดจนข้อความในประโยค เพื่อให้เข้าใจความหมายก่อน จึงจะสามารถออกเสียงคำศัพท์ วลี ตลอดจนประโยคนั้นๆ ได้ถูกต้อง เช่น เรือโคลงเพราะเขาต้องโคลงเรือ ผู้อ่านต้องสังเกตบริบทของคำว่า โคลง ทั้ง 2 คำ ให้เข้าใจว่า ผู้ส่งสารต้องการสื่อความหมายในเรื่องใดจึงจะอ่านออกเสียงได้ถูกต้อง ดังนั้นหากพิจารณาตามบริบทแล้วควรอ่านดังนี้

“เรือ - โคลง - เพราะ - เขา - ต้อง - โคลง - เรือ”

โดยทั่วไปคำที่มักมีปัญหาในการอ่าน และต้องอาศัยการพิจารณาคำหรือข้อความแวดล้อมประกอบ เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายก่อน จึงจะอ่านได้ถูกต้อง ได้แก่ คำพ้องรูป เพราะคำพ้องรูปจะมีรูปคำเหมือนกัน แต่เวลาอ่านออกเสียงต่างกัน และมีความหมายต่างกันออกไปด้วย ผู้อ่านจึงควรพิจารณาบริบทให้ดีก่อนอ่าน จึงจะอ่านได้ถูกต้องและตีความหมายได้อย่างชัดเจน เช่น

เพลากเวียนหักในเพลาเข้าเพลา คำที่ 1 อ่านว่า เพลา หมายถึง แขนสำหรับสอดในคุมรถหรือคุมเกวียน คำที่ 2 อ่านว่า เพ - ลา หมายถึง กาล, คราวนอกจากคำพ้องรูปแล้วยังมีกลุ่มคำอีกประเภทหนึ่ง ที่ต้องพิจารณาข้อความประกอบให้ดี จึงจะอ่านได้ถูกต้อง คือ คำย่อ หรืออักษรย่อ เนื่องจากภาษาไทยมีคำย่อใช้อยู่มาก ผู้อ่านต้องพิจารณาบริบทให้เข้าใจความหมายก่อนจึงจะอ่านได้ถูกต้อง เพราะบางคำใช้อักษรย่อซ้ำกันก็

3. การพัฒนาการอ่านและการแสวงหาความรู้

การอ่านมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมนุษย์เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า การอ่านมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตมากกว่าทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา เนื่องจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการต่างๆ เจริญก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการติดต่อสื่อสารด้วยสิ่งพิมพ์ หนังสือและเอกสารต่างๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากมาย มนุษย์จึงจำเป็นต้องใช้การอ่านในการแสวงหาความรู้ให้ทันกับความเจริญก้าวหน้า และการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาของโลก ผู้อ่านมากย่อมสามารถนำความรู้ ความคิดมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม แต่การที่จะอ่านจนถึงระดับนั้นได้ ผู้อ่านต้องพัฒนาการอ่านของตนอยู่เสมอ รู้วิธีเพิ่มประสิทธิภาพการอ่าน และนอกจากนี้ควรรู้จักแหล่งความรู้และวัสดุการอ่าน เพื่อสามารถเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงตามวัตถุประสงค์ของการอ่าน

3.1 การพัฒนาการอ่านอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาการอ่าน คือ การอ่านช้าและอ่านไม่เข้าใจ ซึ่งเกิดจากหลายสาเหตุ ได้แก่ เกิดจากสุขภาพทางกายหรือจิตใจของผู้อ่านไม่ดี เกิดจากการอ่านที่ไม่ถูกต้อง สติปัญญาและขั้นความรู้ในเรื่องที่อ่านไม่ดีพอ ขาดสมาธิ ขาดความสนใจในเรื่องที่อ่าน

เป็นต้น ผู้อ่านจึงควรพยายามค้นหาสาเหตุที่เป็นอุปสรรคในการอ่านของตน และหาทางปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง จากนั้นจึงพัฒนาการอ่านของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งอาจปฏิบัติได้ ดังนี้

3.1.1 ควรฝึกฝนให้สามารถอ่านแตกฉานทั้งหนังสือภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ โดยฝึกให้สามารถอ่านได้เร็วและเข้าใจเรื่องที่อ่าน

3.1.2 ควรอ่านหนังสือหลาย ๆ ประเภท หลาย ๆ เล่ม ทั้งที่ยากและง่าย

3.1.3 ต้องฝึกฝนให้เกิดทักษะในการอ่านจับความคิดรวบยอดของผู้แต่งได้ อ่านแล้วได้แนวคิดใหม่ ๆ สามารถประเมินค่าข้อความที่อ่านได้ถูกต้อง

3.1.4 ควรบันทึกความรู้ แนวคิด ที่ได้จากการอ่าน ลงบันทึกข้อมูล เก็บสะสมความรู้ นั้นไว้ใช้ประโยชน์ต่อไป

3.1.5 ขณะที่อ่านต้องอ่านอย่างใช้ความคิด และใช้วิจารณญาณในการอ่าน

3.1.6 ทุกครั้งที่อ่านถ้าพบคำใหม่ที่ไม่เข้าใจ ควรจดบันทึกลงบัตรไว้เพื่อค้นหาความหมายต่อไป จะทำให้รู้จักคำมากขึ้น และได้รับความรู้แตกฉานยิ่งขึ้น

3.1.7 ฝึกการอ่านในใจให้ได้รวดเร็ว และเข้าใจความหมายของสารที่อ่านอย่างสม่ำเสมอ

3.1.8 ฝึกการอ่านออกเสียงด้วย เพื่อให้เกิดทักษะในการใช้เสียง ถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้ส่งสาร ไปสู่ผู้รับสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจและเกิดความรู้สึกมีอารมณ์คล้อยตาม

3.1.9 ควรเรียนรู้วิธีการใช้แหล่งข้อมูลหรือแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ หมั่นศึกษาค้นคว้าความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ อยู่เสมอ จะทำให้ได้รับความรู้แปลกใหม่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

3.1.10 ควรเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอ่านอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านของตนเอง พร้อมกับช่วยส่งเสริมการอ่านของหมู่คณะและสังคมด้วย

จากการศึกษาสมรรถนะการอ่านสรุปได้ว่า สมรรถนะในการอ่านเป็นความสามารถเพิ่มพูนได้ถ้าผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน อ่านให้มาก อ่านให้บ่อย อ่านให้แตกฉาน ใช้ความรู้ที่ได้จากการอ่านและใคร่ครองแล้ว ไปสนทนาแลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้อื่นหรือนำไปปฏิบัติด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การเขียนบันทึก การเขียนบทความ การพูด เป็นต้น ก็จะช่วยให้มีทักษะการอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วย และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำมาสรุปสังเคราะห์สมรรถนะการอ่านของนักเรียนโดยวัดความสามารถตามเกณฑ์ความสามารถของนักเรียนในด้านการอ่านในวิชาภาษาไทย โดยสามารถอ่านได้ อ่านคล่อง อ่านเป็น และบรรลุจุดมุ่งหมายของการอ่านตามหลักสูตรวิชาภาษาไทย โดยแบบทดสอบสมรรถนะการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ตามสมรรถนะที่เป็นปัญหา

ประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับศักยภาพและสมรรถนะ หรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในตัวครู ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพครูทุกคนจำเป็นต้องขวนขวายเพิ่มพูนพัฒนาให้มีในตนเองนั้นมีมากมาย แต่ที่สำคัญและถือว่่าเป็นสิ่งที่จำเป็นเบื้องต้น คือ ความรู้ และบุคลิกภาพ ซึ่งผู้เขียนจะขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพครู สมรรถนะความรู้ของครู ตามเกณฑ์มาตรฐานของคุรุสภา และคุณสมบัติด้านบุคลิกภาพต่อไป

ความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครู

กระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ที่ดำเนินไปในห้วงเวลาปัจจุบันนี้นั้น กล่าวกันว่าการศึกษา กับการพัฒนา สังคมเป็นกระแสหลักสำคัญที่สังคมโดยรวมต่างเฝ้าจับตามองในกระบวนทัศน์ของ ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ในมิติต่างๆที่ส่งผลต่อการพัฒนา ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความจำเป็นในการพัฒนา สมรรถนะครูไว้ดังนี้

ธงชัย สมบูรณ์ (2549 : 34) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง การพัฒนาเพิ่มพูน ความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ความชำนาญและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้ง การพัฒนา ด้านคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา การพัฒนาบุคลากรเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกรรมวิธีที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะในการปฏิบัติงานของบุคลากร ให้ได้ผลดี มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

ณรงค์วิทย์ แสนทอง (2547 : 89) กล่าวว่า ตามแนวคิดดั้งเดิมเชื่อว่าการพัฒนาบุคลากร เป็นสิ่งไม่จำเป็นสำหรับองค์กร ผู้นำมีหน้าที่เฉพาะแต่เพียงบังคับบัญชาควบคุมให้พนักงานแต่ละคน ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่ง หรืองานที่ได้รับมอบหมาย ถ้าหากบุคคลใดต้องการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของตนจะต้องขวนขวายเอง แต่แนวคิดสมัยใหม่เชื่อว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นหน้าที่ ที่สำคัญและจำเป็นที่องค์กรทุกองค์กรจะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ ถึงแม้ว่าจะเสียเวลาและค่าใช้จ่าย ในการดำเนินการ แต่องค์กรจะได้รับประโยชน์มากกว่าโดยมีเหตุผลสนับสนุน 2 ประการ ดังนี้

1. ถึงแม้ว่าองค์กร จะมีระบบสรรหาคัดเลือกที่ดีพอ ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพียงใด ก็ตาม ก็มิได้เป็นหลักประกันว่าบุคคลนั้นจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ในทันทีและ ถึงแม้ว่าองค์กร จะมีระบบสรรหาคัดเลือกที่ดีพอ ได้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพียงใดก็ตาม ก็มิได้

2. ในปัจจุบันได้มีการคิดค้นและนำเอาวิทยาการบริหารสมัยใหม่มาใช้ในการบริหารงาน ด้านต่าง ๆ อย่างแพร่หลาย จึงเป็นความจำเป็นที่บุคคลทุกคนจะต้องปรับปรุงตนเองให้มีความรู้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในองค์กรที่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น ย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาบุคลากรของตน ให้มีความรู้ความสามารถที่สูงขึ้นอยู่เสมอ ยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์นี้ ความเชื่อเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร มีแนวโน้มสูงขึ้น เพราะเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการก้าวกระโดดสู่ความเจริญทางด้านวิชาการและ

เทคโนโลยีอย่างไร้พรมแดน ซึ่งองค์กรต้องดำเนินการแข่งขันกับต่างประเทศด้วยการพัฒนา ต้องดำเนินงานเฉพาะที่เฉพาะองค์กร ไม่มีการลอกเลียนแบบกัน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่องค์กรนั้น ๆ มีความจำเป็นและต้องการพัฒนาเรื่องอะไร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 15) กล่าวว่า การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญ และความจำเป็นมากสำหรับหน่วยงานหรือสถานศึกษา เพราะการพัฒนาบุคลากรทำให้คนเรามีความสัมพันธ์ที่ดีเกิดความถูกต้องระหว่างบุคคล ทำให้มีวิธีการทำงานที่ดี จะทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีคุณภาพ มีความเหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมาย หรืองานที่รับผิดชอบ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

จากความจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะครู สรุปได้ว่า สถานศึกษาต้องมีการกำหนด ความจำเป็นในการพัฒนาครู เพื่อจะได้กำหนดทิศทางของการพัฒนาว่าจะพัฒนาบุคลากรในลักษณะใด ที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานนั้นๆ และหน่วยงานจะได้วางแผนกำหนด ความจำเป็น เพื่อจัดกิจกรรมในการพัฒนาต่อไป และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาให้สามารถนำภาวะผู้นำและบุคลิกภาพประชาธิปไตยมาเอื้อต่อ การทำงานของครู ให้ครูมีเสรีภาพในการคิด มีโอกาสพัฒนาคุณภาพผลงาน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพ ในการนำหลักสูตรไปใช้ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน สามารถพัฒนาการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและระดับพัฒนาการของผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีที่มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพครู

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะครู ต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้น สามารถที่จะใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อพัฒนาชาติบ้านเมืองต่อไป ซึ่งมีผู้กล่าวถึงความสำคัญ ของการพัฒนาศักยภาพครู ไว้ดังนี้

เทือน ทองแก้ว (2550 : 89) กล่าวว่า การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพอย่างที่สุด จึงเป็นงานที่นักวิชาการศึกษา/ผู้นิเทศก์ และ/หรือผู้บริหารการศึกษาจะต้องกระทำอย่างจริงจังและ ต่อเนื่อง กล่าวโดยสรุปการพัฒนาครูก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ ดังนี้

1. การพัฒนาครู ช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของครู ทำให้ครูมีสมรรถนะ ในการสอน มีความรู้เพิ่มขึ้น เข้าใจบทบาทหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถ แก้ไขข้อบกพร่องให้ดีขึ้น

2. การพัฒนาครู ช่วยทำให้เกิดการประหยัดเวลา และลดความสูญเปล่าทางวิชาการ เพราะครูที่ได้รับการพัฒนาจนเป็นครูที่มีคุณภาพนั้นย่อมไม่ทำสิ่งใดผิดพลาดง่าย ๆ สามารถใช้สื่อการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำการสอนนักเรียนได้ผลเต็มที่และตรงตามจุดประสงค์ ส่วนนักเรียนก็มีความรู้ความสามารถตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การพัฒนาครู ช่วยทำให้ครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุให้เข้าทำงานใหม่ ๆ และครูที่ย้ายไปทำการสอน ณ ที่ทำงานแห่งใหม่

4. การพัฒนาครู ช่วยแบ่งเบาหรือลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างาน ในสายงานต่าง ๆ เพราะครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง จะมีความเข้าใจงาน การสอนและงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

5. การพัฒนาครู ช่วยกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การงานกล่าวคือ ทำให้ครูทุกคนมีโอกาสก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งทางการบริหารที่มีสถานภาพดีขึ้น

6. การพัฒนาครู ช่วยทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ รวมทั้งหลักการปฏิบัติงานและเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 16) กล่าวว่า การพัฒนาครูเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารการศึกษาเพราะงานทุกชนิดของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและความร่วมมือของครู ถ้าครูขาดความรู้ความสามารถขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน ไม่จงรักภักดีต่อหน่วยงานของตนเอง และขาดความรับผิดชอบทะเลาะเบาะแว้งกัน แยกแยกความสามัคคี ต่างคนต่างอยู่และทำงานไปวัน ๆ โดยไม่ให้ความร่วมมือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษาได้วางไว้ก็จะประสบความล้มเหลว เพราะมีคนที่เหมือนไม่มี ในเมื่อคนเหล่านั้นไม่ร่วมมือกัน และหย่อนสมรรถนะ

พินิน แดงจวง (2554 : 45) กล่าวว่า การพัฒนาครูจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารการศึกษา แม้ว่าครูทุกคนของสถานศึกษาจะมีความสามารถเพียงใดก็ตาม ถ้าเวลาผ่านไปนาน ๆ บรรดาความรู้ความชำนาญก็ย่อมอ่อนลงไปเป็นของธรรมดา หรือบางที่การทำงานจำเจอยู่เสมอ ๆ งานที่ทำอาจจะกลายเป็นความเบื่อหน่ายได้เหมือนกัน ดังนั้น การที่ผู้บริหารให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูได้รับการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งมีขวัญและกำลังใจ

จากความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพครูสรุปได้ว่า การพัฒนาครูให้มีศักยภาพในการทำงานมีความสำคัญและจำเป็นในการบริหารการศึกษา เพราะงานทุกชนิดของสถานศึกษาจะต้องดำเนินการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้รับผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถและความร่วมมือของครู การพัฒนาครู ช่วยทำให้ครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูที่เพิ่งได้รับการบรรจุให้เข้าทำงานใหม่ ๆ และครูที่ย้ายไปทำการสอน ณ ที่ทำงานแห่งใหม่ รวมทั้งทำให้ช่วยแบ่งเบาหรือลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างานในสายงานต่าง ๆ เพราะครูที่ได้รับการพัฒนาอย่างดีและอย่างต่อเนื่อง จะมีความเข้าใจงาน การสอนและงานอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ของการพัฒนาศักยภาพครู

การพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพแห่งความเป็นครู ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะ และ แนวทางในอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน (Fundamental Concepts) ต่อการพัฒนา วิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษาให้บรรลุผลความสำเร็จตามยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปครูยุคใหม่ภายใต้กระแสนวัตกรรมของการปฏิรูปการศึกษา ศ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 20) กล่าวว่า ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาอาชีพ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ได้ตามมาตรฐานที่วางไว้ โดยเน้นการพัฒนาครูให้เป็นครูชั้นฝีมืออาชีพการเร่งรัดพัฒนาครู จึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ประโยชน์ของการพัฒนาศักยภาพครู คือ

1. สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เป็นที่ยอมรับเชื่อถือซึ่งกันและกันกับบุคคลทั่วไป
3. มีความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเอง และชีวิตส่วนตัว
4. มีบุคลิกภาพที่ดี มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง
5. มีความสมัคสมานสามัคคีกัน ร่วมมือในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศ

ในการทำงานเป็นไปอย่างฉันทมิตร

6. ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมงานและบุคลากรในสถานศึกษาอื่น ๆ
7. เป็นผู้ที่รักความก้าวหน้าติดตามข่าวสารต่าง ๆ อยู่เสมอ จนเป็นคนที่ทันสมัย และทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

8. มีขวัญและกำลังใจดีอยู่เสมอ
9. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีอยู่เสมอ

สมรรถนะการสอนของครู

สำหรับสมรรถนะของครูยุคปฏิรูปที่พึงประสงค์ ควรมีสสมรรถนะดังต่อไปนี้ (วิชัย แหวนเพชร, 2552 : 29 - 30)

1. มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาที่เรียน
2. มีคุณธรรมจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพ

3. มีจรรยาบรรณวิชาชีพครู
4. มีจิตวิญญาณของความเป็นครู
5. มีคุณลักษณะและบุคลิกภาพที่ดี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 3-9) กล่าวว่าสมรรถนะเป็นคุณลักษณะของบุคคลเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ความสามารถ (Ability) และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน (Other Characteristics) และเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่ทำให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานได้ผลงานที่โดดเด่นกว่าคนอื่นๆ ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ซึ่งเกิดจากแรงผลักดันเบื้องต้น (Motives) อุปนิสัย (Traits) ภาพลักษณ์ภายใน (Self-image) และบทบาทที่แสดงออกต่อสังคม (Social role) ที่แตกต่างกันทำให้แสดงพฤติกรรมการทำงานที่ต่างกัน ซึ่งครูควรมีสมรรถนะในการสอนประกอบด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน ดังนี้

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย

1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน วิเคราะห์ภารกิจงานเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานทุกภาคเรียน กำหนดแผนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองใช้ผลการประเมินการปฏิบัติงานมาปรับปรุง พัฒนาการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น พัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และ ชุมชน

1.2 การบริการที่ดี คือ ทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเมื่อมีโอกาสเต็มใจ ภาควุฒิใจและมีความสุขในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ศึกษาความต้องการของผู้รับบริการ และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง ปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ

1.3 การพัฒนาตนเอง เป็นการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุมสัมมนาการศึกษาคุณ การค้นคว้าด้วยตนเอง รวบรวม สังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่ และปรับปรุงให้ทันสมัย สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ องค์กรและวิชาชีพ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน ให้คำปรึกษา แนะนำนิเทศ และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น มีการขยายผลโดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

1.4 การทำงานเป็นทีม เป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อนร่วมงานเพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน แสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตามในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

ตามโอกาส แลกเปลี่ยน/รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ภายในทีมงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้/รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายและทีมงาน ร่วมกับเพื่อนร่วมงาน ในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา

1.5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู คือ การสนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ยกย่อง ชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา วางแผนการใช้จ่าย และใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และมุ่งมั่นพัฒนาการประกอบวิชาชีพให้ก้าวหน้า ยอมรับผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และหาแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรค ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่และสถานการณ์ มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการ ปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมผู้อื่น ให้ปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู และพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับ

2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย

2.1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ คือ การสร้างพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและท้องถิ่น ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร กำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสมกับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างหลากหลายเหมาะสมสอดคล้องกับวัย และความ ต้องการของผู้เรียน และชุมชน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดการเรียนและการ ประเมินผลการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยบูรณาการอย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน มีการนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ และปรับใช้ตามสถานการณ์ อย่างเหมาะสมและเกิดผลกับผู้เรียนตามที่คาดหวัง ประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง/พัฒนา ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลายเหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม การเรียนรู้และผู้เรียน สร้างและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.2 การพัฒนาผู้เรียน สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ ในชั้นเรียน จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้ผู้เรียน จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนรู้ การท างาน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและรู้เท่าทัน

การเปลี่ยนแปลงให้ผู้เรียน คณะครูผู้สอน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล นำข้อมูลนักเรียนไปใช้ช่วยเหลือ/พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านการเรียนรู้และปรับพฤติกรรม เป็นรายบุคคล จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหา และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้แก่เรียนอย่างทั่วถึง ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับค่านิยมที่พึงาม ดูแลช่วยเหลือ ผู้เรียนทุกคนอย่างทั่วถึงทันการณ์

2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน ตรวจสอบสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้พร้อมใช้และปลอดภัยอยู่เสมอ จัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเอกสารประจำชั้นเรียนอย่างถูกต้อง ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียน แก้ปัญหา/พัฒนานักเรียนด้านระเบียบวินัยโดยการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน ประเมินการกำกับดูแลชั้นเรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา

2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน เป็นการสำรวจปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อกำหนดทางเลือก ในการแก้ไขปัญหาระบุสภาพปัจจุบัน มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จของการวิจัยเพื่อแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน รวบรวม จำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหาของผู้เรียน แนวคิดทฤษฎีและวิธีการ แก้ไขปัญหาเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ มีการประมวลผลหรือสรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาลงในชั้นเรียนโดยใช้ข้อมูลรอบด้าน จัดทำแผนการวิจัย และดำเนินกระบวนการวิจัยอย่างเป็นระบบตามแผนดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้ ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทของปัญหาที่คล้ายคลึงกัน

2.5 ภาวะผู้นำ หมายถึง ครูพิจารณาบทบาท ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้เรียนและผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม เห็นคุณค่า ให้ความสำคัญ ในความคิดเห็นหรือผลงาน และให้เกียรติแก่ผู้อื่นกระตุ้นจิตใจ ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำของผู้อื่นให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนา มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพ มีทักษะการฟัง การพูด และการตั้งคำถาม เปิดใจกว้างยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะที่หลากหลายของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน สืบเสาะข้อมูล ความรู้ทางวิชาชีพใหม่ๆ ที่สร้างความท้าทายในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ กับผู้อื่น กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของตนเองตามสภาพจริง และปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้ ให้ข้อมูลและข้อคิดเห็น

รอบด้านของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ยอมรับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับความคาดหวังด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนจากผู้ปกครอง ปรับเปลี่ยนบทบาทและการปฏิบัติงานของตนเองให้เอื้อต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน ตรวจสอบข้อมูลการประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้าน รวมไปถึงผลการวิจัย หรือองค์ความรู้ต่าง ๆ และนำไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2.6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ เป็นกำหนดแนวทางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และความร่วมมือกับชุมชน ประสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และ องค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 5-6) กล่าวว่า การพัฒนาครูได้ดำเนินการสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการกำหนดมาตรฐานวิชาชีพครูและกำหนดคุณภาพครูในการกำหนดกรอบสมรรถนะครูของไทยสามารถ สังเคราะห์สมรรถนะได้ 16 ด้าน ดังนี้

1. สมรรถนะด้านความรู้
2. สมรรถนะด้านการสื่อสารและการใช้ภาษา
3. สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร
4. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้
5. สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. สมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน
7. สมรรถนะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษา
8. สมรรถนะด้านการวัดและการประเมินผล
9. สมรรถนะด้านการวิจัยเพื่อ พัฒนาการเรียนการสอน
10. สมรรถนะด้านจิตวิทยาสำหรับครู
11. สมรรถนะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
12. สมรรถนะด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ
13. สมรรถนะด้านภาวะผู้นำและการ ทำงานเป็นทีม
14. สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ
15. สมรรถนะด้านการพัฒนาคุณลักษณะของ ผู้เรียน
16. สมรรถนะด้านการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์

การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะความเป็นครู

การเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะความเป็นครูนั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูเป็นบุคลากรหลักในการปฏิรูปการศึกษา ครูจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณสมบัติหลาย ๆ ด้าน ที่สำคัญคือ (เทื่อน ทองแก้ว, 2550 : 59)

1. พัฒนาด้านความรู้ เพราะวิชาชีพครูจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความรอบรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ที่สำคัญ คือ ต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่จะสอนนักเรียนอย่างเพียงพอและถูกต้องแม่นยำ นอกจากนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพครูอย่างถูกต้องกว้างขวางอีกด้วย เช่น รู้จิตวิทยา การเรียนการสอน วิธีสอนแบบต่าง ๆ รู้จักรวัดผลประเมินผล และรู้จัดการจัดการชั้นเรียนได้อย่างเหมาะสมและราบรื่น

2. พัฒนาด้านบุคลิกภาพ เพราะผู้ประกอบการวิชาชีพครูนั้นจะต้องพบปะเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบุคคลหลายฝ่ายที่สำคัญ คือ นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนที่เกี่ยวข้องพบเห็นทั่วไป หากผู้ประกอบการวิชาชีพครูเป็นบุคคลที่มีบุคลิกภาพไม่เป็นที่พึงประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมทำให้ผู้ที่พบเห็นเสื่อมศรัทธา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 : 10-11) ได้กล่าวว่าการสร้างเสริมสมรรถนะความเป็นครู ต้องมีการพัฒนาดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นการกำหนดสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ในสาระความรู้และสมรรถนะไว้ดังนี้ ทฤษฎีการเรียนรู้และการสอน รูปแบบการเรียนรู้และการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การบูรณาการ การเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนรู้ แบบเรียนร่วม เทคนิค และวิทยาการจัดการเรียนรู้การใช้ การผลิตสื่อ

2. การพัฒนานวัตกรรมในการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ สมรรถนะในการ ประเมินผลการเรียนรู้ประกอบด้วย ความสามารถในการนำ ประมวลรายวิชามาจัดทำแผนการเรียนรู้รายภาค สามารถ ออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน สามารถ เลือกใช้พัฒนาและสร้างสื่ออุปกรณ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของ ผู้เรียน สามารถจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถจำแนกระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการประเมินผล

จากการศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพและสมรรถนะความเป็นครูสรุปได้ว่า ครูจะต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องพัฒนาคนให้มีความรอบรู้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ที่สำคัญ รวมทั้งมีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อและการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การออกแบบและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การบูรณาการ การเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ การบูรณาการการเรียนรู้

บริบทโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร้อนทองมงคล

โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร้อนทองมงคล จำนวน 10 โรงเรียน ประกอบด้วย 1) โรงเรียนธนาคารออมสิน 2) โรงเรียนบ้านคลองลอย 3) โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว 4) โรงเรียนบ้านทุ่งเชือก 5) โรงเรียนบ้านคอนสำนัก 6) โรงเรียนบ้านทองมงคล 7) โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์ 8) โรงเรียนบ้านในถ้อย 9) โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ และ 10) โรงเรียนบ้านวังยาว ซึ่งละโรงเรียนมีบริบทและการดำเนินการนิเทศ ดังนี้

โรงเรียนธนาคารออมสิน

โรงเรียนธนาคารออมสิน หมู่ 5 บ้านเกาะยายฉิม ตำบลร้อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-697259 E-mail :tnk.oomsinschool@hotmail.com จัดตั้งโดยหน่วยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 705 ในต้นปี พ.ศ.2506 เพื่อเป็นที่เรียนของบุตรหลานตำรวจตระเวนชายแดน และบุตรหลานของราษฎรในหมู่บ้านที่อายุครบเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ เขตพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 4 สามแยกบางสะพาน หมู่ 5 บ้านเกาะยายฉิม และหมู่ 6 บ้านป่าร้อน ตำบลร้อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และวันที่ 26 พฤศจิกายน 2556 นายเฉลิมเกียรติ เข้มพราย ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ ย้ายมาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนธนาคารออมสินแทน นายจิระ กวังก์คะนันท์ ปัจจุบัน โรงเรียนธนาคารออมสิน เปิดทำการสอนตั้งแต่อนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย มีนักเรียนทั้งหมด 1,216 คน ครูและบุคลากร จำนวน 60 คน

การนิเทศของโรงเรียน

โรงเรียนธนาคารออมสิน ได้ให้ความสำคัญว่าการนิเทศการศึกษา นับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรม และกระบวนการเรียนรู้ ให้บรรลุผลตามจุดหมายของหลักสูตรได้ แต่ในสภาพปัจจุบันมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติการนิเทศการศึกษาได้ครบถ้วน เนื่องจากขาดปัจจัยสนับสนุนหลายด้าน ปัจจุบันมีบุคลากรส่วนหนึ่งที่มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้ ครูรู้จุดเด่น จุดด้อยของโรงเรียน ดังนั้นระบบการนิเทศ การนิเทศภายในโรงเรียนจึงสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง และมีการวางแผนการนิเทศในโรงเรียนเพื่อการพัฒนาการสอนของครู และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยมีพันธกิจและโครงการพัฒนาครูผู้สอนและนักเรียนเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี ดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และสถาบัน มีคุณธรรม จริยธรรมระเบียบวินัย รับผิดชอบต่อสังคม มีความเป็นประชาธิปไตย และเป็นแบบอย่างที่ดี
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมไทยและท้องถิ่น

3. พัฒนาผู้เรียนให้ครบทั้ง 5 มิติ คือ ทางด้านสังคม ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ จิตวิญญาณ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี กล้าแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม
4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และสามารถนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวัน
5. พัฒนาให้ผู้เรียนร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมดมีผลการเรียนเฉลี่ยสะสมไม่ต่ำกว่า 2.00
6. สนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารเป็นภาษาต่างประเทศและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างน้อย 2 ภาษา
7. ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้จากภายในและภายนอกและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้ตามศักยภาพ
8. ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษามีคุณวุฒิตามสายงานตามมาตรฐานวิชาชีพ
9. สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการทำวิจัย/นวัตกรรมและใช้ผลการวิจัย/นวัตกรรม/เทคโนโลยีและสารสนเทศพัฒนางาน หรือผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
10. พัฒนาโรงเรียนให้มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
11. พัฒนาโรงเรียนให้มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาตามกฎกระทรวง มาตรฐานการศึกษาของชาติ
12. พัฒนาโรงเรียนให้มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้
13. พัฒนาโรงเรียนให้มีสื่อ เทคโนโลยีและสารสนเทศ ที่เอื้อต่อการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้
14. ส่งเสริมให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง ศิษย์เก่า องค์กรภายนอก และชุมชนในการพัฒนาและบริหารจัดการ

โรงเรียนบ้านคลองลอย

โรงเรียนบ้านคลองลอย ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 บ้านคลองลอย ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-694050, 032-690048 E-mail : khongloi@hotmail.com
 โรงเรียนบ้านคลองลอย จัดตั้งเมื่อ 23 มิถุนายน 2520 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา มีเขตพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 8 บ้านคลองลอย ตำบลร่อนทอง อำเภอ บางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโรงเรียนคลองลอยเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษา มีนักเรียนทั้งหมด 520 คน ครูและบุคลากร จำนวน 30 คน

การนิเทศของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านคลองลอย ได้ให้ความสำคัญว่าการนิเทศการศึกษาว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อใช้ในการวางแผนนิเทศภายในโรงเรียน มีระบบการวางแผนนิเทศอย่างมียุทธศาสตร์ มีระบบการจัดการที่เน้นการพัฒนาครูและนักเรียน มีระบบการติดตามประเมินผลที่เน้นผลงานครู และมีระบบการเผยแพร่และขยายผล รวมทั้งสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีการทำวิจัย/นวัตกรรมและใช้ผลการวิจัย /นวัตกรรม/เทคโนโลยีและสารสนเทศพัฒนางาน หรือผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว

โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว เดิมชื่อโรงเรียนราษฎร์พัฒนาบ้านวังน้ำเขียว ตั้งอยู่ที่หมู่ 7 บ้านวังน้ำเขียว ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-819045 032-640033 E-mail :dom1712@hotmail.com จัดตั้งเมื่อ 17 พฤษภาคม 2516 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 1 มีนักเรียน 21 คนและ 23 คน ตามลำดับ มีเขตพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 7 บ้านวังน้ำเขียว หมู่ 9 บ้านคลองเพลิน และหมู่ 11 บ้านห้วยพลู ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จนถึง 30 พฤศจิกายน 2522 โรงเรียนราษฎร์พัฒนาบ้านวังน้ำเขียว เปลี่ยนชื่อมาเป็นโรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว วันที่ 1 พฤศจิกายน 2527 ทางราชการส่งตัว นายเอี่ยม จันทร์สุขโข มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว ปี 2553 เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นโรงเรียนนำร่องขยายโอกาสทางการศึกษา ปี 2557 นายธงชัย แสงโพลง ดำรงตำแหน่งโรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว ปัจจุบันโรงเรียนบ้านวังน้ำเขียวเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนทั้งหมด 232 คน ครูและบุคลากร จำนวน 12 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว มีวิสัยทัศน์มุ่งเน้นการจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐาน โดยเน้นให้นักเรียนได้ปฏิบัตินักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพและสุขภาพจิตดี ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งมีการเน้นการนิเทศภายใน โดยให้ความสำคัญว่า การนิเทศภายในโรงเรียน มีความจำเป็นคือ เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษามูลนิธิภายในสถานศึกษา มีความรู้ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหามากที่สุดบรรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเอง และสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนบ้านทุ่งเชือก

โรงเรียนบ้านทุ่งเชือก ตั้งอยู่ที่หมู่ 10 บ้านทุ่งเชือก ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โรงเรียนบ้านทุ่งเชือก จัดตั้งเมื่อ 24 มิถุนายน 2522 เปิดสอนชั้นอนุบาล

ถึงขั้นประถมศึกษา มีเขตพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 4 สามแยกบางสะพาน และหมู่ 10 บ้านทุ่งเชือก ตำบล ร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านทุ่งเชือกมี นายอนุชาติ วิจิตกุล ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการ โรงเรียนบ้านทุ่งเชือกเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 109 คน ครูและบุคลากร จำนวน 7 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านทุ่งเชือก มีการวางแผนการนิเทศและให้ความสำคัญของการนิเทศว่าหลักการ นิเทศภายในโรงเรียนการดำเนินการนิเทศจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ตามขั้นตอน กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน บุคลากรที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศ ภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา การนิเทศภายในโรงเรียน จะต้องสอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นในการพัฒนาครูและนักเรียน ซึ่งบทบาทของบุคลากรการนิเทศบุคลากรการนิเทศ หมายถึง ผู้บริหารและคณะกรรมการนิเทศของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบทบาทและภารกิจสำคัญ ดังนี้ บทบาท ในการส่งเสริมและจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง สามารถดำเนินงาน ตามนโยบายได้ถูกต้อง ทำหน้าที่นิเทศภายในโรงเรียนได้อย่างสมบูรณ์ บทบาทในการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพครู โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ให้ดีขึ้น ส่งเสริมให้มีการใช้ นวัตกรรม เทคโนโลยี ที่มีประสิทธิภาพนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับครูในโรงเรียน บทบาทในการจัด ประชุมอบรม มีการจัดประชุมอบรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการประชุมปฏิบัติการ การสัมมนา อภิปราย กลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้ครูมีโอกาสเข้ารับการอบรมในการพัฒนาวิชาชีพ นำทักษะ ความรู้มาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทในการติดตามประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้ครูพัฒนา ศักยภาพได้ดีขึ้น การประเมินเพื่อนา ผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข ให้เกิดการพัฒนาเชิงสร้างสรรค์บทบาท ในการใช้กลุ่มโรงเรียน สมาคมวิชาชีพหรือเครือข่ายเป็นแนวทางเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูในโรงเรียน โดยใช้กลุ่มหรือเครือข่ายช่วยเหลือด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การจัดประชุมทางวิชาการ การศีกี ษาเอกสาร การศีกี ษาคูณาน ฯลฯ บทบาทในการสร้างครุต้นแบบในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลในการพัฒนา และเป็นแบบอย่างแก่ครูทั่วไปได้

โรงเรียนบ้านดอนสำนัก

โรงเรียนบ้านดอนสำนัก ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านดอนสำนัก ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-557270 <http://bandonsamnak.pck1.go.th> โรงเรียน บ้านดอนสำนัก จัดตั้งเมื่อ 3 พฤศจิกายน 2495 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงขั้นประถมศึกษา มีเขตพื้นที่ บริการอยู่ที่หมู่ 1 บ้านดอนสำนัก หมู่ 7 บ้านทุ่งมะพร้าว และหมู่ 12บ้านทุ่งสะเดาหวาน ตำบลร่อนทอง อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านดอนสำนัก เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้น อนุบาลถึงขั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 122 คน ครูและบุคลากร จำนวน 10 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

ให้ความสำคัญกับการนิเทศโดยกล่าวไว้ว่าบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศกำหนดนโยบายของการนิเทศภายในโรงเรียน เช่น ส่งเสริมให้ใช้กระบวนการ กลุ่มในการทำงาน เพื่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นต้น ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องหลักสูตรและเรื่องอื่น ๆ ที่ครูส่วนใหญ่มีความต้องการในการพัฒนา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการปฏิบัติงานในหน้าที่ครูตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ตามแผนการนิเทศของสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะครูมีส่วนร่วมในการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนและมีการประเมินตนเอง และสรุปและเผยแพร่รายงานที่ประสบความสำเร็จ

โรงเรียนบ้านทองมงคล

โรงเรียนบ้านทองมงคล ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 บ้านเขาแก้ว ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-602607 เว็บไซต์ <http://banthongmongkol.ac.th> โรงเรียนบ้านทองมงคล จัดตั้งเมื่อ 17 พฤษภาคม 2519 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษามีเขตพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 2 บ้านโป่งโก ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และหมู่ 6 บ้านเขาแก้ว ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี 2556 นายประทีป ทาเครือ ดำรงตำแหน่งโรงเรียนบ้านทองมงคล แทนนายบุญเรือน สระสำราญ ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านทองมงคลเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนทั้งหมด 585 คน ครูและบุคลากร จำนวน 34 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านทองมงคลได้ให้ความสำคัญต่อการนิเทศ ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ควรเข้าใจและตระหนักเกี่ยวกับการนิเทศภายในโรงเรียนการเริ่มต้นจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน ในระยะแรกควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่ต้องเผชิญหน้ากัน เช่น การสังเกตการสอน เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและเกิดความขัดแย้งได้ง่าย ควรเลือกกิจกรรมที่สร้างความคุ้นเคย เช่น การให้คำปรึกษาหารือ การศึกษาเอกสารทางวิชาการ หรือการศึกษาดูงาน เมื่อครูคุ้นเคยกับการนิเทศภายในโรงเรียน และมีความพร้อม จึงใช้กิจกรรมสังเกตการสอนความรักความสามัคคีในหมู่คณะ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การนิเทศภายในโรงเรียน ประสบความสำเร็จ การใช้กระบวนการกลุ่มดำเนินงาน จะทำให้ได้ผลดีเป็นอย่างมาก กิจกรรมที่ใช้ในการนิเทศ ควรตอบสนองต่อปัญหา ซึ่งต้องร่วมกันพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยผลที่เกิดจากการแก้ปัญหา ให้เน้นการพัฒนาบุคลากรและพัฒนางาน รวมทั้งคณะกรรมการนิเทศ ควรศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ เพื่อนำมาใช้ในการนิเทศครูในสถานศึกษา และการสร้างศรัทธาและความเข้าใจอันดีกับผู้รับการนิเทศ

โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์

โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 10 บ้านราษฎร์ประสงค์ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-640028 E-mail : Inmalai@gmail.com
โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์ จัดตั้งเมื่อ 20 เมษายน 2508 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 3 บ้านราษฎร์ประสงค์ หมู่ 7 บ้านทรัพย์สมบูรณ์ หมู่ 9 บ้านสายเพชร และ หมู่ 10 บ้านราชมงคล ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์มี นางเตือนใจ คุรุฑาไชยันต์ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์ เปิดทำการสอนตั้งอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 535 คน ครูและบุคลากร จำนวน 25 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์ ให้ความสำคัญต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนว่า กระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุด โดยเป็นการสนับสนุนการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา การวางแผน การสร้างสื่อ เครื่องมือและพัฒนาวิธีการ การประเมินผลและรายงานผล โดยมีแบบบันทึกการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในการพัฒนาทุกสาระการเรียนรู้ทุกชั้นเรียน และปัจจุบันมีครู จำนวน 25 คน นักเรียน จำนวน 535 คน

โรงเรียนบ้านในลือค

โรงเรียนบ้านในลือค ตั้งอยู่ที่หมู่ 8 บ้านในลือค ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-640026 E-mail : mayprawee@gmail.com โรงเรียนบ้านในลือค จัดตั้งเมื่อ 28 เมษายน 2529 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา มีเขตพื้นที่บริการอยู่ที่ หมู่ 4 บ้านห้วยเกรียบ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และหมู่ 8 บ้านในลือค ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านในลือค มี นายวรวิฑูริ์ วิชรกิจโกศล ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านในลือค เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนทั้งหมด 90 คน ครูและบุคลากร จำนวน 9 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านในลือค ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นการนิเทศทั่ว ๆ ไป ที่ครอบคลุมภารงานด้านการศึกษาในทุกเรื่อง ทุกระดับ อาทิ การพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ การปฐมนิเทศครูใหม่ การพัฒนาช่วยเหลือนักเรียน การวัดผลประเมินผล เป็นต้น การช่วยเหลือ ชี้แนะ พัฒนา หรือความพยายามทุกอย่าง ที่จะช่วยให้ครู ผู้บริหาร ผู้เกี่ยวข้อง สามารถพัฒนางานด้านการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยการร่วมมือกันทำงานมากกว่าการใช้อำนาจสั่งการ และนิเทศการสอนคือ การช่วยเหลือ แนะนำให้ครูสามารถปรับปรุงการสอน ปรับปรุงวิธีการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของการศึกษาได้ ซึ่งในการนิเทศการสอนนี้เป็นการทำงานร่วมกับครูโดยตรง หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ “กระบวนการและความคิดรวบยอดที่จะปรับปรุงการสอนของครู เพื่อผลประโยชน์ของนักเรียนในอันที่จะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนรู้ให้สูงขึ้น และการนิเทศภายใน เป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนภายใต้การนำของผู้บริหาร โรงเรียน ในอันที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน จนบุคลากร ทุกฝ่ายสามารถนำตนเองในการปฏิบัติงานได้ และก่อให้เกิดผลสูงสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์

โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บ้านธรรมรัตน์ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-640027 E-mail : banthammarat@gmail.com โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ จัดตั้งเมื่อ 13 มิถุนายน 2505 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา มีเขตพื้นที่บริการอยู่ที่หมู่ 5 บ้านธรรมรัตน์ ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัจจุบันโรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนทั้งหมด 237 คน ครูและบุคลากร จำนวน 14 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์ให้ความสำคัญกับกระบวนการนิเทศภายในไว้ว่า การนิเทศในทุกระดับมีหลักการมีความถูกต้องตามหลักวิชาเป็นไปตามค่านิยม วัตถุประสงค์ นโยบายที่เกี่ยวข้อง เป็นไปตามความจริงและกฎเกณฑ์ของเรื่องนั้น ๆ มีวิวัฒนาการในด้านเครื่องมือ วิธีการ และมีจุดประสงค์ที่แน่นอน การนิเทศควรเป็นวิทยาศาสตร์ มีลำดับขั้นตอนภายในขอบเขตของงาน ข้อมูลที่ได้ต้องมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ การนิเทศควรเป็นประชาธิปไตย คือเคารพในความแตกต่างของคน เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ใช้อำนาจน้อยที่สุด การนิเทศต้องเป็นไปอย่างสร้างสรรค์ และการนิเทศควรเป็นการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละคน เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถนั้น และต้องเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่ให้เกิดความคล่องตัวในการทำงานให้มากที่สุด และปัจจุบันมีครู จำนวน 14 คน นักเรียน จำนวน 237 คน

โรงเรียนบ้านวังยาว

โรงเรียนบ้านวังยาว ตั้งอยู่ที่หมู่ 1 บ้านวังยาว ตำบลทองมงคล อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77230 โทรศัพท์ 032-697255 เว็บไซต์ E-mail : Banwangyao@gmail.com โรงเรียนบ้านวังยาว จัดตั้งเมื่อ 17 สิงหาคม 2494 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษา ปัจจุบันโรงเรียน

บ้านวังยาว เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งหมด 132 คน ครูและบุคลากร จำนวน 8 คน

การนิเทศภายในโรงเรียน

โรงเรียนบ้านวังยาวได้ให้ความสำคัญกับการนิเทศภายในของโรงเรียนว่าโรงเรียนเน้นวิธีการนิเทศโดยมุ่งเปลี่ยนแปลงการสอนและตัวครู มีการตรวจตราอยู่เสมอ มีตารางและหลักสูตร การพัฒนาที่ตายตัว ชัดเจน ส่งให้ครูไปศึกษาเรียนรู้ตามที่ผู้บังคับบัญชาต้องการ วิธีสอนหรือแนวทางการทำงานเป็นไปตามที่ผู้บังคับบัญชากำหนด มีการพัฒนาครูตามขอบข่ายที่ผู้บังคับบัญชา กำหนดไว้ วิธีการทำงานหรือวิธีการสอนเป็นวิธีที่ผู้นิเทศกำหนด ซึ่งอาจไม่ตรงกับความต้องการของครู แต่ตรงกับความต้องการของหน่วยงานหรือผู้นิเทศ เพราะว่าวิธีการนิเทศที่ทำให้ครูเจริญงอกงาม โดยการเสนอแนะ ช่วยเหลือให้ครูมองเห็นปัญหาและหาวิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง เปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความสามารถ และยึดหลักการทำงานตามหลักประชาธิปไตย คือเคารพในสิทธิของทุกคน ร่วมมือกันทำงาน โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แลกเปลี่ยนแนวคิด ความเห็นในการทำงาน ใช้ข้อมูล หรือเหตุผลในการเปลี่ยนแปลง

จากบริบทของของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร่อนทองมงคล มีจำนวนครูและนักเรียน ดังนี้

ตารางที่ 2.1 จำนวนครูและนักเรียนของโรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร่อนทองมงคล

ลำดับ ที่	โรงเรียนในศูนย์เครือข่ายร่อนทองมงคล	ครู (คน)	นักเรียน (คน)
1	โรงเรียนธนาคารอมสิน	60	1,216
2	โรงเรียนบ้านคลองลอย	30	520
3	โรงเรียนบ้านวังน้ำเขียว	12	232
4	โรงเรียนบ้านทุ่งเชือก	7	109
5	โรงเรียนบ้านดอนสำนัก	10	122
6	โรงเรียนบ้านทองมงคล	34	585
7	โรงเรียนบ้านราษฎร์ประสงค์	25	535
8	โรงเรียนบ้านในถ้อย	9	90
9	โรงเรียนบ้านธรรมรัตน์	14	237
10	โรงเรียนบ้านวังยาว	8	132
รวม		209	3,778

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กุลวดี บัวโชติ (2549 : 52-54) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของโรงเรียนเอกชนในพระราชสำนัก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศภายในของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเอกชน ในพระราชสำนัก ประกอบด้วย (1) การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียน การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา การกำหนดกิจกรรม การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน และการจัดทำโครงการการนิเทศภายในโรงเรียน (2) การจัดองค์กรนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างการนิเทศภายในโรงเรียน การกำหนดและแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบ และการกำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน (3) ยุทธศาสตร์การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ เตรียมการก่อนการนิเทศภายในโรงเรียน การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน การควบคุมการปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน และการสร้างขวัญและกำลังใจ (4) การประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศภายในโรงเรียน การประเมินผลความคิดเห็นและความพึงพอใจ และการสรุปผลการดำเนินการเพื่อการปรับปรุง พบว่าครูผู้สอนได้รับประโยชน์ คือ มองเห็นจุดเด่นและจุดด้อยในการสอนของตนเองและเพื่อนร่วมงาน สามารถให้คำปรึกษาซึ่งกันและกันได้ระหว่างที่มงาน อีกทั้งมีความเข้าใจและไว้วางใจกันมากขึ้น

ประมวล พลับจ้อย (2550 : 51-52) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร พบว่า ปัญหาการบริหารการนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบความต้องการจำเป็นของโรงเรียน : โรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านการศึกษา ผู้บริหารขาดเทคนิคระดมสมอง ขั้นตอนที่ 2 การวางแผนนิเทศ : ผู้บริหาร และครูขาดความเข้าใจในงานที่ทำขาดข้อมูลที่ดีในการวางแผน ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการปฏิบัติงาน : ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการนิเทศไม่เป็นไปตามแผนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการดำเนินงาน และผลผลิต : การประเมินไม่ตรงจุดมุ่งหมายที่ศึกษา ขาดความต่อเนื่องสม่ำเสมอ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินไม่เหมาะสมขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงแก้ไข : ไม่มีการนำผลการประเมินในแต่ละขั้นตอนมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การพัฒนารูปแบบการบริหารนิเทศภายในโรงเรียนอนุบาลสุรินทร์ ควรประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน คือ การสำรวจความต้องการจำเป็นของโรงเรียน การวางแผนการนิเทศ การดำเนินการปฏิบัติงาน โดยการนำความรู้จากการนิเทศมาปฏิบัติ การประมวลกระบวนการดำเนินงาน และผลผลิต และการปรับปรุงแก้ไข โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการนิเทศภายในโรงเรียน

เสงี่ยม โชติรักษ์ (2550 : 49-50) ได้ศึกษาการนิเทศภายในของโรงเรียนบ้านหนองบัว อำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า ครูผู้สอนรูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับโรงเรียนบ้านหนองบัว คือ การนิเทศแบบคลินิก โดยที่มีความต้องการในการกำหนดสื่อการสอน ผู้นิเทศสังเกตการสอนด้วยตนเอง กระบวนการสอนยึดวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ กำหนดวิธีการสังเกต และประชุมปรึกษาหารือเฉพาะครูกับผู้นิเทศ ซึ่งรูปแบบการนิเทศที่สามารถพัฒนาได้ตรงตามความต้องการและศักยภาพของผู้รับการนิเทศ นอกจากนี้จากผลการประชุมโดยใช้การประชุมกลุ่มย่อยผู้บริหาร โรงเรียนบ้านหนองบัวและครูฝ่ายวิชาการได้ทำการนิเทศภายในรูปแบบคลินิกให้ครบกระบวนการ ตามความต้องการของผู้รับการนิเทศ ขณะที่ความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนบ้านหนองบัว พบว่า ครูผู้สอนมีความพึงพอใจมากที่สุดที่โรงเรียนได้ให้ความรู้ด้านการบริหารงานโรงเรียนต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและโรงเรียนได้จัดสาขาวิธีการนิเทศภายในแก่ผู้เกี่ยวข้องโดยใช้เทคนิคและวิธีการนิเทศภายในได้อย่างถูกต้อง

สายใจ ประยูรสุข (2551 : 56) ได้ศึกษาความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอนโรงเรียนยานนาวาวิเทศศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ความต้องการการนิเทศการสอนของครูผู้สอน โรงเรียนยานนาวาวิเทศศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 1 ทั้ง 5 ด้านในภาพรวมมีความต้องการการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความต้องการ การนิเทศการสอนของครูผู้สอน อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการวัดประเมินผลและอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอนและด้านการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับ

อาทิตย์ อุดมทรัพย์ (2551 : 53-54) ได้การศึกษากิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีนครินทร์ เขต 2 พบว่า สถานศึกษาทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีการจัดกิจกรรมนิเทศภายในสถานศึกษาจำนวน 15 ด้าน ยกเว้นกิจกรรมการสาธิตการสอน ดังต่อไปนี้ (1) การประชุมก่อนเปิดเรียน มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา (2) การปฐมนิเทศครูใหม่มีการปฐมนิเทศครูใหม่เพื่อให้รู้จักคุ้นเคยและปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ (3) การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา (4) การอบรม มีการอบรมบุคลากรในสถานศึกษาอย่างน้อยปีละ 3 ครั้ง (5) การประชุมปฏิบัติการ มีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรภายในสถานศึกษา (6) การสัมมนา มีการประชุมสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจร่วมกัน (7) การระดมความคิด มีการประชุมเพื่อแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ข้อมูลใหม่ๆ เพื่อพัฒนาการทำงาน (8) การศึกษาเอกสารทางวิชาการ ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญของการนิเทศภายใน โดยการศึกษาเอกสารทางวิชาการ (9) การสนทนา

ทางวิชาการ มีการสนทนาทางวิชาการเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแนวทางการปฏิบัติงานแก่คณะครู ในสถานศึกษา (10) การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน มีการเยี่ยมนิเทศชั้นเรียนเพื่อสำรวจความต้องการปัญหา ของครู (11) การศึกษาครู ผู้บริหารเห็นความสำคัญของการศึกษาครูเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ พัฒนาบุคลากรภายในโรงเรียน (12) การสังเกตการณ์สอน มีการสังเกตการณ์สอนเพื่อส่งเสริม พัฒนา ปรับปรุงการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ (13) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีการร่วมกันระหว่างผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิจัยเชิงปฏิบัติการ (14) การเขียนเอกสารบทความทางวิชาการ มีการส่งเสริมให้ครูเขียน เอกสารบทความทางวิชาการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและเป็นผลงานสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพ และ (15) การจัดนิทรรศการ ให้ความสำคัญของการจัดและชมนิทรรศการเพื่อแสดงผลงานนักเรียนและ ครู ต่อสาธารณชน มีการจัดคณะครูเข้าชมนิทรรศการเพื่อกระตุ้นให้ครูเกิดการพัฒนา ในการทำสื่อ ใช้สื่อ กระบวนการต่าง ๆ นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนควรดำเนินกิจกรรมนิเทศภายในเพิ่มเติมดังนี้ (1) การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน ควรจัดระบบเอกสารให้ครูได้ศึกษาอย่างทั่วถึง (2) ควรจัดให้ครูเข้าสอน ตามความถนัดและความสามารถ (3) ควรจัดกิจกรรมนิเทศภายในอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง (4) ควรจัด ประชุมเชิงปฏิบัติการหรืออบรมร่วมกับโรงเรียนอื่น (5) ผู้บริหารควรจัดระบบการศึกษาเอกสารวิชาการ ให้ครูได้ศึกษาอย่างทั่วถึง (6) การนิเทศการศึกษาเป็นสิ่งที่ดี ผู้บริหารควรจะให้มีความสำคัญไม่ควรมา จับผิดครู โดยใช้ระเบียบวินัยมาอ้าง และให้มีการติดตามการนำข้อนิเทศไปปฏิบัติ ให้มีการประเมินผล การปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากการนิเทศภายในสถานศึกษา (7) ผู้บริหารควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในการทำงาน (8) ควรมีทีมงานนิเทศภายในโรงเรียน และ (9) ควรให้นักเรียนมี โอกาสเยี่ยมชั้นเรียน

เฉลียว นัยนา (2552 : 61-62) ได้ศึกษากระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในอำเภอแม่สรวย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า การปฏิบัติโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติมากที่สุด คือ การวางแผนและกำหนดทางเลือก ส่วนด้านที่มี ค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การประเมินและรายงานผล ส่วนแนวทางการพัฒนากระบวนการ นิเทศภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่า มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ ควรมีการสอบถาม สภาพการจัดการเรียนการสอนของครู ครูควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการและดำเนินการนิเทศภายใน สื่อและเครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศควรสอดคล้องกับสภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและควรมี การสรุปผลการนิเทศภายในทุกครั้งที่มีการดำเนินการในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยของ การปฏิบัติมากที่สุด คือ การวางแผนและกำหนดทางเลือก ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การประเมินและรายงานผล ส่วนแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่า มีข้อเสนอแนะดังนี้คือ ควรมีการสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอน ของครู ครูควรมีส่วนร่วมในการวางแผนการและดำเนินการนิเทศภายใน สื่อและเครื่องมือที่ใช้

ในการนิเทศตรวจสอบสอดคล้องกับสภาพการดำเนินการจัดการเรียนการสอนและควรมีการสรุปผลการนิเทศภายในทุกครั้งที่มีการดำเนินการ

ฉัตรชัย ชัยวุฒิ (2552 : 49) ได้ศึกษาการใช้กระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนในโรงเรียนอนุบาลสภาพ พบว่า คะแนนความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูหลังการใช้การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสูงขึ้น ครูมีทัศนคติที่ดีมากต่อกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนและเห็นด้วยในระดับมากที่สุด ที่จะนำกระบวนการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนมาใช้พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียนอนุบาลสภาพ และนักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนการสอนหลังจากการนิเทศการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน โดยภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี โดยเห็นว่าครูมีการปฏิบัติบ่อยครั้งในทุกกิจกรรมมากกว่าร้อยละ 70 โดยให้ความช่วยเหลือแนะนำการเรียน มีอารมณ์ดีในการสอนและให้ความเอาใจใส่กับนักเรียน

ยุพิน ยืนยง (2553 : 216-248) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนของครูเขตการศึกษา 5 อัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ พบว่า ครูผู้นิเทศมีสมรรถนะในการนิเทศแบบหลากหลายวิธีการ อยู่ในระดับสูงมาก มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศ อยู่ในระดับมาก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนมีผลการเรียนรู้ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการนิเทศแบบหลากหลายวิธีของครูผู้รับนิเทศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และนักเรียนมีผลการเรียนรู้สูงกว่าก่อนใช้รูปแบบการนิเทศ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษามีความสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารงานภายในโรงเรียน เพื่อให้ครูภาษาไทยและนักเรียนมีการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งรูปแบบการนิเทศมีหลายวิธี แต่รูปแบบที่เหมาะสมคือ การนิเทศแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ส่งผลทำให้มีการร่วมมือกันดำเนินงานระหว่างครู ผู้บริหาร คณะกรรมการศึกษา ชุมชน นักเรียน โดยมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการนิเทศภายในโรงเรียน การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางแก้ปัญหา การกำหนดกิจกรรม การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน และการจัดทำโครงการการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดองค์การนิเทศภายในโรงเรียน ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างการนิเทศภายในโรงเรียน การกำหนดและแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบ และการกำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายในโรงเรียน และยุทธศาสตร์การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนได้ และมีกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ ประกอบด้วย 1) การสร้างและกำหนดจุดพัฒนา คือ การสำรวจปัญหา การวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดจุดที่จะพิจารณาในการจัดการเรียนการสอน วิชาภาษาไทยด้านการเขียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2) การสร้างความรู้ความเข้าใจก่อนการปฏิบัติ คือ การให้ความรู้ก่อนการนิเทศ ฝึกอบรมให้ความรู้ครูภาษาไทย การประชุมครูเพื่อสร้างข้อตกลง

แนวทางการปฏิบัติร่วมกันก่อนการพัฒนาและเขียนโครงการ รวมทั้งประเมินโครงการพัฒนาสมรรถนะ การประเมินต่อสภาพจริง 3) การเสนอโครงการ คือ การเสนอโครงการ โครงการพัฒนาสมรรถนะการของ นักเรียนชั้นปีที่ 6 ต่อผู้บริหาร โรงเรียนเรื่องความสามารถในการอ่าน เรื่องการอ่านตามอักษรวีธีที่กำหนด และความเข้าใจในการอ่าน โดยโครงการของครุภาษาไทยทั้ง 10 โรงเรียน ได้รับคำแนะนำ ปรับปรุง แก้ไขจนสมบูรณ์จากผู้นิเทศภายในและผู้นิเทศจากภายนอก 4) การปฏิบัติ คือ การดำเนินการนิเทศ การประชุมครุภาษาไทยและผู้นิเทศ ผู้นิเทศและครูปฏิบัติการนิเทศการสอน โดยมีการประชุมก่อน การสังเกตการสอน ปฏิบัติการสังเกตการสอน วิเคราะห์ข้อมูลการสังเกตการณ์สอน ดำเนินการนิเทศ และ 5) การประเมินผลการนิเทศ คือ เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยประเมินผลว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเครื่องมือเก็บรวบรวมการวัดการพัฒนาสมรรถนะด้านการเรียนการสอนของครุภาษาไทย วัดสมรรถนะทางการอ่านและการเขียนภาษาไทยของนักเรียนและผู้นิเทศ และการวัดสมรรถนะดังนี้ 1) ระดับสมรรถนะการสอนและความคิดเห็นของครุภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการ นิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ 2) สมรรถนะการเรียนรู้วิชาภาษาไทยด้านการอ่านและ มีความคิดเห็นที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 3) ความคิดเห็นของผู้นิเทศที่มี ต่อกระบวนการนิเทศการสอนแบบเพื่อนร่วมพัฒนาวิชาชีพ